БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 63 (7063) МАРТЫН 16 СРЕДА 1955 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Кукуруза тарилгада һайнаар бэлэдхэхэ

Ойрын таба зургаан жэл соо малажалай гол шухала продуктнуудые үйлэдбэрилгэ хоёр—хоёрһоо үлүүгээр ехэдхэхэ зорилго КПСС-эй Центральна Комитедэй январска Пленум табяа. Малажалые саашадань ашаг ехэтэйгээр хүгжөөжэ, энэ шухала зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада түбхын түрүүндэ адуу малаа шэмэтэ, концентрированнэ болон бүдүүн тэжээлээр хүсэд хангаха шухала.

Ороһо таряа үйлэдбэрилгэ ехэдхэхэ гээшэ малажалые саашадань хүгжөөхэ шухала нүхэсэл мүн болоно. Имагтал ороһо таряа үйлэдбэрилгэ жэл бүри ехэдхэһэнэй үндэһэ һуури дээрэ малажалай саашанхи хүгжэлтэ туйлагдаха байна бшуу. Эгээл хамаһаа 1960 он болотор жэл бүри арба миллиард нүүдһээ бага бэшэ ороһо таряа абадаг болохо зорилго КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленум табяа. Энэ асуудалые шиидхэхэ хэрэгтэ кукуруза тарилга айхабтар ехэ удхашанартай байна. Кукуруза тариха талмай бүхы хэмжээгээр үргэдхэхэ гээшэ мүнөө шухалын шухала зорилго болоод байна. Кукуруза гээшэмнай ороһото, тэжээлэй үнэтэ культура мүн. Энэ ургамал хаанашье һайнаар ургадаг байна.

Ургаса ехээр үгэдэг ороһото культура болохо кукуруза оронэй бүхы районуудта үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ ёһотой. 1960 ондо кукуруза таридаг талмай 28 миллион гектар болгогдохо байна.

«Кукуруза яахадаа үнэтэйб гэхэдэ, ганса культура байһан аад, нэгэ хоро хоёр ондоо үүргэ дүүргэнэ— ороһо тарянай резервые ехэдхэнэ, мүн тэрэшэлэн кукурузын эшэнүүд һайн шанартай силос болодог байна. Эдеэшэжэ үрдеэгүй байха үедөө хадагдадаг кукурузын бүхы талмайе хоёр ондоогоор илгабарилан хуряахада, буурсагуудһаань ороһон гадаг, мүн эшэнүүдыень хэршэжэ силос болгон дарахада шэмэтэй һайн тэжээл болодог. Илгажа хуряагдаһан буурсагуудыень силос болгон дарабал, гахай болон бусад малнуудые, мүн тэрэшэлэн шубуудые тэжээхэ ороһо үгэдэг; кукурузын эшэнүүдые буурсагуудһаань илгажа, силос болгон дарахада үнеэдэй ба бусад малнуудай шэмэтэ тэжээл болодог байна»,—гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленумэй тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Кукурузын тарилгын талмай үргэдхэхэ, тэрэнэй ургаса дээшэлүүлхэ арга боломжо республикын колхозууд, МТС-үүд болон совхозуудта бии байна. Тиимэһээ энэ хэрэгые зоримгойгоор ябуулжа эхилхэ хэрэгтэй. Зарим тэды дүй дүршэлэй үгышье һаань, манай эндэхи эрхэ байдалда кукуруза шэнэ ургамал болоно. Энээн дээрэһээ кукуруза , тарилгые буруугаар ойлгодогшье хүнүүд бии. Кукурузын тарилгые силосэй гэжэ, тарянай гэжэ илгажа болохогүй. Юуб гэхэдэ, кукуруза хаа шэниисын лэ ургажа эдеэшэдэг газарта эдеэшэнтэһэн ороһотой буурсагуудые үгэдэг байна. Илгань юуб гэхэдэ, зарим газарта кукурузын хатаһан ороһон, нүгөө газарта эдеэшэнтэһэн ороһотой буурсагууд абтана. Тиимэ хадань кукурузын тарилгые ороһото культурын тарилга гэжэ тоолохо, агротехникын бүхы заабаринуудые нарииаар сахижа, энэ ургамалые тариха хэрэгтэй.

Манай эндэ агротехникын бүхы заабаринн ёһоор кукурузые тарян хадаа эдеэшэнтэһэн ороһотой буурсагууд, мүн үрэһэнэй тарян абтаха байна гэжэ үнгэрэгшэ жэлнүүдэй дүршэл харуулна. Энэ жэлдэ республикын колхозууд, МТС-үүд болон совхозууд кукуруза тариха талмайгаа горьтойгоор үргэдхэхэ байна. Мүнөө колхознигууд, механизаторнууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд ургаса багаар үгэдэг ондоо культурануудай орондо кукуруза тарихаар хараална. Гэбэшье, зарим колхозууд, МТС-үүд болон аймагуудай хүтэлбэрилэгшэд кукурузада хайша хэрэгээр хандаха ябадал гаргажа, энэ шэнэ юумые зоримгойгоор нэбтэрүүлхэ хүсэлэнгүй байна. Тиихэдэ, кукуруза тариха тухай гоё гоёор хөөрэлдөөд, бодото дээрээ юумэ хэдэггүй хүтэлбэрилэгшэд мүн лэ бии гээшэ. Жэшээ болгон Хориин аймагые хараад үзэе. Энэ аймагай колхозууд тэжээлэй база байгуулаагүй дээрэһээ жэл бүри мал үсхэбэрилхэ түсэбөө дүүргэдэггүй, малайнь ашаг шэмэ бага байдаг юм. Теэд энэ гол шухала асуудал шиидхэхын тулада мүнөө дээрээ хөөрэлдөөнһөө бэшэ юумэн эндэ хэгдэнэгүй, кукуруза тариха түсэб табигдаад лэ, тариха газарынь олдоод, бэлэдхэлэй бэшэ хүдэлмэри ябуулагданагүй. Эдэ бүхы яриидаагаа орхижо, бодото хүдэлмэри ябуулха саг ерээ.

Кукуруза ехээр тарижа ургуулдаг болохын тулада эгээл мүнөө ехэ хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй. Ниитынгээ малда концентрированнэ болон шэмэтэ тэжээл хүсэд хүрэхөөр бэлэдхэдэг болохын тулада колхоз, совхоз бүхэн кукуруза тариха талмайгаа түсэблэхэ, тодорхойлхо ёһотой. Мүнөө тарилга ойротожо байна. Бэлэдхэлэй хүдэлмэри хаа хаанагүй үргэнөөр ябуулагдаха зэргэтэй аад, олон аймагуудта, жэшээнь, Хэжэнгын, Мухаршэбэрэй болон бусад аймагуудта мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Тиихэдэ, республикын Хүдөө ажахын министерство кукуруза тарилгада бэлэдхэхэ талаар мүн лэ юумэ хээдүй, һаял МТС-үүдэй механигуудые суглуулжа, квадратно-гнездовой аргаар тарилга хэхэдэ юрын сеялкэнүүдые тааруулан зохёохо тухай хэлсэхэ һанаатай байна.

Кукурузын баян ургаса абахын тулада тарилгаяа заатагүй квадратно-гнездовой аргаар хэхэ хэрэгтэй. Энэ аргын һайн байһые хэлэлтэгүй. Тарилга һайнаар, зүб квадратайгаар хэхын тулада дүршэлтэй кадрнууд хэрэгтэй. Нёдондо энэ шэнэ аргада кадрнуудай һургагдаагүй байһан дээрэһээ олонхи колхозуудта зүб квадрат болоогүй һэн. Энэ жэлдэ тэрэ алдуугаа дабтахагүйн тулада тарилгашадые, трактористнуудые болон бусад хүдэлмэрилэгшэдые квадратно-гнездовой аргаар тарилга хэхэ техникэдэ һургаха шухала.

Квадратно- гнездовой аргаар тарилга хэхэ тусхай сеялкэнүүдэй дутуу дээрэһээ энэ жэлдэ колхозууд, МТС-үүд юрын сеялкэнүүдые тааруулаад тарилга хэхэ байна. Тиимэһээ МТС-үүдэй директорнууд, инженернүүд, механигууд энэ асуудалые эртээнһээ бодомжолхо ёһотой. Гадна кукуруза тариха газараа зүбөөр тодорхойлхо шухала. Колхозууд, МТС-үүд болон совхозууд тон һайн газартаа—пар дээрээ, нёдондо элдүүрилэгдэһэн шэнэ газар дээрээ кукуруза тариха, эндээ наг шэбхэ зөөжэ үтэгжүүлхэ, саһа тогтоохо, шииг нойто бариха хэмжээ абаха уялгатай. Мүнөө кукурузын үрэһэн асарагдажа байна. «Заготзерногой» пунктнууд колхозуудай абаашатар энээниие зүбөөр хадагалха, колхозууд саг соонь зөөжэ абаад, таритараа мүн лэ һайнаар хадагалха уялгатай.

Кукуруза тарижа ургуулха хэрэгтэ комсомолецууд болон залуушуул ВЛКСМ-эй ЦК-гэй уряагай ёһоор манай республикын комсомолецууд болон залуушуул кукуруза ургуулха гэһэн бүгэдэарадай тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр оролсожо ехэ оролдолго гаргаха байна. Кукуруза тарижа ургуулха комсомольско-залуушуулай звенонууд хаа хаанагүй мүнөө байгуулагдажа, участогууд дээрээ үтэгжүүлгэ зөөжэ, саһа тогтоожо эхилээ. Гэбэшье, энэ хүдэлмэри хаа хаанагүй үргэн далайсатайгаар ябуулагданагүй. Хэжэнгын, Хориин аймагуудай колхозуудтахи олон звенонууд хүдэлжэ эхилээдүй.

Кукурузын баян ургаса ургуулхадаа таряа, силос, ногоон тэжээл абаха болонобди. Тиимэһээ колхозууд болон МТС-үүд силоснэ барилга хэхэ хүдэлмэриие мүнөөнһөө ябуулха уялгатай.

Кукуруза тариха талмай үргэдхэжэ, элбэг баян ургаса туйлаха гэһэн зорилгые шиидхэхын тулада аймагуудай партийна, советскэ органууд, МТС-үүд, колхозууд болон совхозууд тэмсэхэ уялгатай.

Олон буурсагтай кукуруза

ЛАБИНСК. (Краснодарска хизаар). (ТАСС). Багша-пенсионерка Л. П. Пырсева олон үрэтэй кукурузын сорт бии болгобо. 8 жэлэй урда тэрэ хадаа 7 буурсагтай нэгэ ургамалда анхарал хандуулһан байгаа. Ургасаяа хуряагаад, Людмила Павловна удаадахи жэлдэнь тэрэнэй үрэһые тусхай участогта тариба. Олон буурсагынь үг залгамжалан үлэһэн байна. Эрхим формонуудые шэлэн абаха аргаар энэ шэнэ шанарые кукурузада жэл бүри батадхан, туршалгаша ниилээд ехэ амжалта туйлаа. Тэрэнэй кукуруза 4 метр хүрэтэр үндэр эшэтэй байна. Нэгэ ургамалда 24 хүрэтэр буурсагууд тоологдоно. Олон буурсагта кукурузын ургаса гектарта 165 центнер болоно.

Түрэл орон доторнай

Кукурузын тарилга ба элдүүрилгэ механизацилха түхеэрэлгэнүүд

ЧЕЛЯБИНСК, мартын 12. (ТАСС). РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын Челябинска заһабарилгын заводой коллектив таряа таридаг тракторна сеялкэнүүдые кукурузын квадратно-гнездовой тарилгада хэрэглэхын тула түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргаба. Тэрэнэй ашаар хүдөөгэй механизаторнууд квадратно-гнездовой аргаар кукуруза тарихаар дисковэ сеялкые хэдэн часай туршада бэлэн болгожо шадаха юм. Челябинскын, Миассын, Усть-Катавын ба Урда Уралай бусад городуудай заводуудай машина бүтээгшэд кукурузые квадратно-гнездовой аргаар тарилга, тэрэниие элдүүрилгэ механизацилхын тула элдэб янзын түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргажа эхилээ. Тэдэнэр хабарай тарилгын эхилхын урда тээ оронэй механизаторнуудта 5 мянган комплект түхеэрэлгэ, мүн 15 мянган комплект культиваторна лап-держатель, квадратно-гнездовой тарилга механизацилгада шухала хэрэгтэй бусад зүйлнүүдые үгэхэ юм.

Наранай искусственна гэрэл

АРХАНГЕЛЬСК. (ТАСС). Городой үхибүүдэй хоёр эмхи зургаанда түрүүшын эритемнэ лампанууд табигдаба. Советскэ эрдэмтэдэй байгуулһан энэ люминесцентнэ лампанууд наранай искусственна элшэ гэрэлые жинрэй аргаар абаха таатай түхеэрэлгэ болоно. Тэдэнэр ультрафиолетовэ элшэ гаргана, энэнь наранай элшэ гэрэлэй үбэлдөө дутагдадаг хойто районуудта илангаяа шухала удхашанартай юм.

Үхибүүдэй областной байшан дотор 6-һаа 8 һара хүрэтэр наһатай үхибүүдэй байдаг таһалга соо эритемнэ лампа оруулагдаа. Үбэлэй сэбдэг хүйтэн үдэрнүүдтэ гэрэй саг үргэлжын наран үглөөгүүрһөө эхилээд үдэшэ болотор нилха үхибүүд дээрэ гэрэлтэнэ. Үхибүүд наранда шарагдан хүрин улаан болоо, бэенүүдынь нилээд бухэжөө. Бүхы үбэлэй туршада эндэ гриппээр үбшэлһэн нэгэшье ушар байгаагүй. Гоё түхэлтэй эритемнэ лампын бүхы түхеэрэлгэ комнатые тэрэшэлэн гоёно.

Городой үхибүүдэй эмхи зургаануудта табигдаха 12 эритемнэ лампа мүнөө Архангельска медицинскэ институтда асарагдаба. 2 лампа туршалгын хүдэлмэри хэхын тула институтда үлээгдэхэ байна.

Хирпиисые багсалан зөөнэ

Ханын материалнуудые зөөхын тула контейнернүүд Москвагай барилганууд дээрэ хэрэглэгдэнэ. Алдарта шулууша дархан, Сталинска шангай лауреат И. Ширков хирпиисые багсалан поддоноор зөөхэ шэнэ, нилээд ехэ алмалта хэхэ арга зохёогоо.

Поддонууд хадаа 4 гохотой квадратна багахан хабтагайнууд болоно. Нэгэ хабтагай дээрэ 216 хирпиисэ табигдана. Үргэлтын тусхай түхеэрэлгын туһаламжатайгаар, автокран поддонуудтай хамтадань 2—3 багса нэгэн доро абажа автомашина дээрэ табина. Тус автомашина хабшадаг бортнуудтай байна. Тэдэнэр замдаа багсануудай бүтэн байлгые хангана. Хирпиисэ буулгахадаа бортнуудые нээнэ.

Хирпиисэ зөөхэ энэ аргын ехэ ашатуһатай байһаниие дүй дүршэл харуулаа. Контейнернэ зөөлгэтэй сасуулхада, мянган хирпиисэ бүхэндэ 25—30 түхэриг алмагдана.

Московско Городской Соведэй гүйсэдком багсалан зөөлгын арга үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тухай тогтоол гаргаба. И. Ширковой аргаар хирпиисэ ба шлакоблогуудые зөөхын тула 100 автомашина шэнээр түхеэрхэ гэжэ автомобильна ашаанай транспортын управленидэ дурадхагдаба. Главмосстройдо 30 мянган поддон бэлэдхэгдэхэ ёһотой юм. Энэ хадаа сүүдхэ бүри хахад миллион хирпиисэ багсалан зөөхэ арга олгохо байна.

(ТАСС).

Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха районуудта горючи эльгээгдэнэ

Горючи тээһэн вагонууд главнефтесбыдэй базануудһаа үдэр бүри гаража зүүн зүг шэглэнэ. Эдэ вагонууд Казахстанда, Алтайда, Краснодарска хизаарта, Новосибирскэ, Омско болон бусад областьнуудта элдүүрилэн ашаглагдаха шэнэ газарта эльгээгдэнэ гээшэ.

Шэнээр байгуулагдаһан МТС-үүд болон совхозуудта нефть эльгээхын тулада 5 нефтебаза баригдаа, хабарай тарилгын кампаниин эхилтэр үшөө 6 шэнэ нефтебаза хүдэлжэ эхилхэ байна. Тэрээнһээ гадна, энэ жэлдэ 20 нефтебаза баригдажа эхилхэнь. Тэдэ нефтебазанууд жэл бүри оло мянган тонно горючи МТС-үүд болон совхозуудта эльгээхэ юм.

СССР-эй Нефтяной промышленностиин министерство нефть хадагалха шэнэ амһартануудые хабсаргахыень Украинаһаа, Белоруссиһаа, Астраханьһаа, мүн бусад районуудһаа Казахстан, Сибирь руу хабсаргагшадай 16 бригада эльгээгээ.

Холын районуудта байдаг колхозуудые горючаар хангахын тула нүүдэл 10 база эмхидхэгдэжэ байна. Тэдэ базанууд түмэр замаар нүүлгэгдэхэ юм. Тиимэ базанууд энэ жэлэй хабар ашаглалгада оруулагдаха байна. (ТАСС).

Хара металлурги—хүдөө ажахыда

Металлургическа предприятинуудай коллективүүд хахалагдадаг газарта һайн үтэгжүүлгэ боломоор үйлэдбэриин элдэб янзын үлэдэһэнүүдые шефтээ абаһан колхозуудтаа ехээр эльгээжэ байна. Гансахан Московско «Серп и молот» завод һүүлэй хоёр жэлэй туршада 7 мянга гаран тонно доломитова тооһо полидо гаргаа. Тэрээгээр үтэгжүүлэгдэһэн газарнууд дээрэһээ үнгэрэгшэ жэлдэ ороһото, овощной культурануудай ба илангаяа клевер, тимофеевкэ гэжэ олон жэлэй ногоонуудай үндэр баян ургаса үгэбэ.

Днепр шадарай металлургическа предприятинуудһаа («Днепроспецсталь», «Запорожсталь», Карл Либкнехтын нэрэмжэтэ ба бусад заводуудһаа) булад хайлуулгын шлак колхозуудта эльгээгдэнэ. Кремниин, алюминиин, фосфорой, магниин окись ба ургаса гаралгые дээшэлүүлгэдэ туһалдаг бусад зүйлнүүд тэрээн соо ехэ бии байдаг. Криворожьеын фабрикануудай үлэдэһые (марганцева шлак) газарта үтэгжүүлгэ болгон хэрэглэхэдэ сахарна свеклын, кукурузын, хартаабхын, үгэрсын ургасые ехээр дээшэлүүлхэ арга олгобо.

Металлургнууд хүдөө ажахын культурануудые ургуулхын тулада үйлэдбэриин ууралай үлэдэһые тэрэшэлэн хэрэглэнэ. Жэшээлхэдэ, Челябинска металлургическа заводой ТЭЦ-эй халуун уһан тус предприятиин город шадарай теплицэнүүдые дулаасуулгада хэрэглэгдэнэ. Эндэ түхэреэн жэл соо, үбэлэйшье, зунайшье сагта овощь таригдана. Кузнецкэ комбинадай, Енакиевска, Ново-Тагильска ба металлургическа бусад заводуудай баригдажа байһан теплицэнүүд ба парнигууд металлургическа пеэшэнүүдэй үлэдэһээр, гаазаар дулаасуулагдаха байна.

(ТАСС).

Шэнэ хүнгэн автомашинанууд

ГОРЬКИЙ. (ТАСС). Хүдөөдэ ябаха «М-72» гэжэ хүнгэн автомобиль бүтээн гаргаха бэлэдхэл В. М. Молотовой нэрэмжэтэ автомобильна заводто эхилбэ.

Шэнэ автомобиль гадаада түхэлөөрөө мүнөөнэй «Победадал» түһөөтэй болобошье, тэрээнһээ үндэр юм. Тэрэ хадаа «ГАЗ-69» гэжэ машинада байдагтал адли двигательтэй байна. Хоёр гол мосттой, доодо частьнууд ба харгы хоёрой хоорондо ехэ зайтай, мүн газарта шэгэдэг мөөрнүүдтэй байһан туладаа, элдэб янзын газараар ябажа шадаха. Энэ автомобиль элһэндэ, хахалагдаһан поли дээгүүр, муу харгыгаар ямаршье һаадгүй ябаха байна. Хатуу газартай харгыгаар час соо 100 километр хүрэтэр түргэнөөр ябажа шадаха юм.

Ямаршье забһаргүйгөөр хаагдадаг кузов соо зөөлэн һуудал, дулаасуулха, сэбэр агаар оруулха түхеэрэлгэ бии юм. «М—72» гэжэ машина 1955 оной хоёрдохи хахадта олоор гаргагдажа эхилхэ байна.

«Победа» гэжэ шэнэдхэгдэһэн автомобильнууд энэ жэлэй хоёрдохи кварталда тус заводто гаргагдажа эхилхэ. Шэнээр нюурлагдаһан радиатор, сигналай сахариг кнопкотой руль, спидометр, часы, радиоприемник машинада табигдаха байна.

Шэнэдхэгдэһэн автомобильда «М-20» гэжэ марка олгогдоо.

Станогуудые бүтээлгэ хоёр дахин ехэ болобо

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). Станогууд-автомадуудай завод спицэнүүдые отолдог шэнэ автомат бүтээн гаргаба. Энэ автомат хуушан станогто орходоо детальнуудые 10 дахин түргөөр хэжэ, минута соо 430 деталь гаргана.

Табадахи табанжэлэй эхинһээ тус завод автомадуудые гурба дахин олоор бүтээгээ. Олоор бүтээгдэдэг станогуудай үнэ сэн хоёр дахин химда болоһон байна. Агрегадууд поточно дамжуулгын аргаар хабсаргагдадаг болоо. Станок бүтээгшэд шэнэ, түрүү технологиие бэелүүлһэнэй ашаар ажалайнгаа бүтээсые 4 жэлэй турша соо хоёр дахин дээшэлүүлээ. Ильичын нэрэмжэтэ заводой коллектив 1950 онойхидо орходоо станогуудые гурба дахин олоор бүтээдэг болобо.

Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой культбазануудта

КПСС-эй Центральна Комитедэй сентябрьска Пленумэй түүхэтэ тогтоолой гараһанай һүүлдэ Сэлэнгын аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозойхид ойрын хэдэхэн жэлдэ хүдөө ажахыгаа эрид түргэнөөр хүгжөөхэ, тэрэнэй үндэһэ һуури дээрэ ниитынгээ бүхы ажахые дэбжээхэ гэжэ шиидээ һэн. Ажахынгаа гол һалбари—малажалые хүгжөөхэ хэмжээ-ябуулгануудые хараалаад, мүнөө амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Ойрын жэлнүүдтэ малайнгаа тоо толгойе түргэнөөр олошоруулхын, илангаяа ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхын тулада тон түрүүндэ малшадтаа культурна, ажалай болон ажаһуудалай зохид һайн услови бии болгохо хэрэгтэй гэжэ колхозой правлени болон партийна организаци шиидхээ һэн. Тиин үнгэрэгшэ үе соо малшадай культурна эрилтэнүүдые хангаха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Илангаяа малай энэ жэлэй үбэлжэлгын үедэ горьтойхон хүдэлмэри ябуулагдаа. Колхозой малажалай гүүртэнүүд болон отарануудта 7 культбазанууд эмхидхэгдэжэ, малшадай дунда агитационно-ойлгууламжын ба культурна гэгээрэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа байнхай. Колхоздо 60 гаран гүүртэнүүд болон отаранууд бии. Тэдэнэр мүнөө бултадаа ондо ондоо газарнуудта үбэлжэжэ байна. Тиимэһээ эдэ олон гүүртэнүүдэй, отарануудай малшадай культурна эрилтые дүүрэнээр хангахын тулада 7 газарта культбазануудые нээхэ хэрэгтэй болоо һэн. Энээнэй ашаар мүнөө нэгэ культбаза тойроод 5—6 километрын газарта байдаг 4—5 гүүртэнүүд болон отарануудай малшадые культурна талаарнь хангадаг болонхой. Жэшээлхэдэ, Сэльбэ гэжэ нютагтахи культбаза 1 гүүртын, 3 отарын, Ягаан гэжэ нютагтахи культбаза — 3 гүүртын, 1 отарын малшадые хангана.

Эдэ культбазанууд сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ арга малшадта олгоно. Культбаза бүхэндэ радиоприёмник тодхогдоо, 50—60 номтой багахан библиотекэ бии болгогдоо. Тэндэ мүн шатар даам гэхэ мэтын нааданууд, аптечкэ гэхэ мэтэ бии. Колхозой алиншье культбазада ороходо ариг сэбэр байдаг.

Эндэхи культбазануудай хүдэлмэриие харуулхын тулада гансахан Ягаан гэжэ газарай культбазые абаад үзэе. Энэ культбазада дүтын гүүртэ, отарануудай 40 гаран малшад һарадаа хоёрһоо үсөөн бэшэ сугларжа, лекцинүүдые шагнадаг, кинокартина харадаг, ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдэдэг, дүй дүршэлөө халан абалсадаг байна. Һара бүри социалистическэ мүрысөөнэй дүн гаргагдажа, зүбшэн хэлсэгдэнэ. Эндэхи малшадта МТС-эй малажалай мэргэжэлтэд болон партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд хүдөө ажахын, уласхоорондын болон бусад темэнүүдээр һонирхолтой лекцинүүдые уншана. Малшад уншалгын зал соо шэнэ шэнэ газетэнүүд болон журналнуудые уншажа байха аргатай. Эндэ неделидээ нэгэ дахин заатагүй «Дайшалхы хуудаһан» гаргагдажа, һайнаар хүдэлмэрилдэг малшад тухай, мүн гээгдэжэ, малаа тураажа байгшад тухай тэндэ хурсаар бэшэгдэдэг юм.

Малшад культбазадаа ерэжэ, арбан хоног бүри банида ороно. Тиихэдэ, гурбан жэлэй зоотехническэ курсада һуралсажа байһан малшад эндэ долоон хоногтоо нэгэ дахин занятидаа ерэдэг. Эндэ хирэ-хирэ болоод нүүдэл наймаан асарагдана.

Культбазануудта ябуулагдадаг агитационно-ойлгууламжын ба культурно-гэгээрэлэй бүхы хүдэлмэринүүдые колхозой партийна организаци, тэрэнэй секретарь нүхэр Лубсандоржиев бодотоор хүтэлбэрилжэ байдаг. Культбазануудай хүдэлмэриие бодотоор хиниан шалгажа, хүтэлбэрилжэ байхын тулада партийна организаци культбаза бүхэниие партийна бюрогой гэшүүндэ даалгаба. Жэшээлхэдэ, Ягаанай культбазые — нүхэр Буянтуев, Цайдамайхиие — нүхэр Жадамбаев, Баруун Тамшынхиие — нүхэр Очиров, Муртойнхиие — нүхэр Цыденов гэхэ мэтэнэлэн даажа абаһан байна. Колхозой партийна организаци гансашье культбазануудай хүдэлмэриие хүтэлбэрилөөд лэ ажалаа хизаарладаггүй. 30 гаран агитаторнуудаа гүүртэнүүд болон отарануудта шадамараар хубаарилжа табиһан байна. Агитаторнууд даажа байһан участогуудтаа ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулна. Илангаяа һунгалтада бэлэдхэлэй үедэ, мүн партиин ЦК-гэй январска Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүдээр ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри тэдэнэр ябуулаа. Агитаторнууд Бавасан Цыденов, Раднажап Мункуев, Пыл Бимбаев, Иван Малыгин, Брониславa Булдакова гэгшэд илангаяа һайнаар хүдэлмэрилнэ. Партийна организаци агитаторнуудай семинарнуудые һарадаа хоёр дахин үнгэргэнэ.

Эндэ газетэ абадаггүй нэгэшье гүүртэ, отара байхагүй. Колхоз дээрэ хамта 80 гаран хэһэг «Бурят-Монголой үнэн», 70 гаран хэһэг «Бурят-Монгольская правда», 80 гаран хэһэг «Бурят-Монголой комсомолец» (ород, бурят хэлэн дээрэ) болон центральна, аймагай газетэнүүд, арба гаран элдэб журналнууд абтана.

Малшадай дунда социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ партийна организаци ехэхэн анхарал хандуулна. Колхозой һаалишан, хонишон бүхэн социалистическэ уялга абанхай. Партиин ЦК-гэй январска Пленумэй түүхэтэ тогтоолоор зоригжоһон олохон малшад һүүлэй үедэ дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ уялгануудые абаа. Мүн гүүртэ болон отаранууд шэнэ уялгануудые абажа, хоорондоо мүрысөө дэлгэрүүлнэ.

Мүрысөөнэй дүн һара бүхэндэ гаргагдажа байдаг. Мүрысөөндэ илаһан малажалай фермэдэ дамжуулгын Улаан туг, малшадта шан барюулагдажа байдаг юм.

Гэбэшье Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой правлени болон партийна организаци малшадтаа ажаһуудалай хүсэд һайн услови байгуулаа гэхын аргагүй. Дутуу дундануud үшөөл бии. Тон түрүүндэ, олохон гүүртэ, отарануудта малшадай һууха уужам һаруул, дулаан гэрнүүдэй үсөөн байһые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ ушарһаа нэгэ гэртэ малшад олоороо һууха баатай болоно. Малшадта гэр байра олоор бариха тушаа колхозой правлени хэмжээ абаха ёһотой.

Р. Будаев, партиин Сэлэнгын айкомой Сэлэндүмын МТС-эй зонын инструктор.

ХАБАРАЙ ТАРИЛГА ОЙРТОЖО БАЙНА

Нүхэд колхознигууд, механизаторнууд үрэһээ бэлдэнэ гүт?

Үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэгдэнэгүй

«Муу үрэһэ таряа һаа, сохихошье, хиидхэхэшье юумэ абахагүйш» гэжэород арадай сэсэн үгэ байдаг. Энээниие һайнаар ойлгоһон Бичурын аймагай зарим түрүү колхозууд (Ворошиловай, Сталинай, Логовскиин, Кировэй нэрэмжэтэ) тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулхын хажуугаар хаагдаһан үрэһэ хүрэнгэеэ сэбэрлэхэ хэрэгтэ ехэхэн анхаралаа хандуулна. Эдэ колхозуудта мүнөө орооһото культурануудай үрэһэ хүрэнгэ хүсэд хаагдаад, сэбэрлэгдээд, шалгагдажа байна.

Гэбэшье, олонхи колхозуудта, илангаяа Бичурын МТС-эй харьяата колхозуудта үрэһэ хааха ба үрэһэнэй таряа сэбэрлэхэ хүдэлмэри болошогүй муугаар ябуулагдана. МТС-эй харьяата 7 колхозуудай 3-ниинь үрэһэ хүрэнгэеэ хаажа дүүргээдүй байһаар. Тиихэдэ, зарим колхозууд, жэшээлхэдэ, Калининай, Ждановай нэрэмжэтэ, «Защита мира» колхозууд ядахадаа хааһан үрэһэ хүрэнгэеэ сэбэрлэжэ, тарилгын кондицида хүргэнэгүй. Олон колхозуудта орооһото болон бусад культурануудай үрэһэ хүрэнгэ ехэ дутуу. Калининай нэрэмжэтэ колхоздо овёсын 1392 центнер, хартаабхын 400 центнер үрэһэн дутана. Энэ колхоз хартаабхын үрэһэ хүрэнгөөр оройдоол 20 процент хангагданхай. Теэд дутуу үрэһэ хүрэнгэеэ бэдэржэ олохо тушаа колхозой хүтэлбэрилэгшэд оролдоногүй. Мүн тэрэшэлэн Ждановай нэрэмжэтэ колхоздо шэниисын 1184 центнер, овёсын 692 центнер үрэһэ хүрэнгэ дутана. Энэ колхоз хартаабхынгаа үрэһэнэй оройдоол хахадые бэлэдхээ.

Бичурын МТС-эй харьяата колхозуудта хойшолуулашагүй шухала хэмжээнүүдые абаагүй хада, иланғаяа хартаабхын үрэһэ хаалгаар бэрхэтэй байдал тохёолдоод байна. Эндэхи колхозуудта хамта 4200 центнер хартаабхын үрэһэ хаагдаха ёһотой байһан аад, арайхан гэжэ 2371 центнер хаагдаа.

Орооһото болон бусад культурануудай, хартаабхын үрэһэ хаалгаар мүн тэрэшэлэн Бага-Куналейн МТС-эй харьяата колхозууд ехэхэн гээгдэлдэ оронхой. Эндэхи табан колхозуудай 4-ниинь үрэһэ хүрэнгөөр дутамаг байһан мүртөө хааһан үрэһэеэ мүнөө болотор сэбэрлэжэ дүүргэнэгүй. Энэ МТС-эй харьяата колхозуудта орооһото гол культура болохо шэниисын үрэһэ хүрэнгэ дутуу. Мал олонтой Ленинэй нэрэмжэтэ, Коммунизм колхозуудта овёсой үрэһэн оройдоошье байхагүй. МТС-эй харьяата колхозуудта хамта 3636 центнер хартаабхын үрэһэн хаагдаха ёһотой байһан аад, оройдоол 1500-гаад центнер хаагдаа. Гансал Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз хартаабхын үрэһэ сүм хаагаа.

Эдэ хоёр МТС-эй харьяата колхозуудта хүдөө ажахын культурануудай үрэһэ хүрэнгэ хааха, сэбэрлэхэ, дутууень хүсэлдүүлхэ хүдэлмэри яахадаа иимэ муугаар ябанаб гэхэдэ, тон түрүүлдэ МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд, директорнүүд нүхэд Нетёсов, Юринский гэгшэд энэ шухала хэрэгтэ анхаралаа хүсэдөөр хандуулнагүй.

Зарим колхозуудта нютагжуулагдаһан сортовой үрэһэ хүрэнгэ холо дутуу. Жэшээлхэдэ, Бичурын МТС-эй харьяата Ждановай нэрэмжэтэ колхоз энэ жэлдэ 920 центнер өөрын сортовой үрэһэ хүрэнгэ хааха ёһотой байһан аад, оройдоол 460 центнер хаанхай. Теэд колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Бадмаев нютагай эрхэ байдалда тааража ургаха сортовой үрэһэ хүрэнгэ хүршэ колхозуудһаа худалдажа абаха тушаа һаналаа табинагүй.

Эндэхи колхозуудта үрэһэ хүрэнгын хангалтагүйгөөр бэлэдхэгдэжэ байһанай нэгэ гол шалтагаань юуб гэхэдэ, МТС-эй таряа сэбэрлэлгын хүсэ ехэтэй механизмууд муугаар хэрэглэгдэнэ. «Заря коммунизма» гэжэ колхоздо хаагдаһан үрэһэ хүрэнгын удаан саг соо сэбэрлэгдэнгүй байхадань, Бага-Куналейн МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд таряа сэбэрлэлгын машина һая болотор эльгээнгүй байгаа. Таряа сэбэрлэлгын «ОС-3» гэжэ хүсэтэ машина МТС-эй харша соо удаан саг соо хэбтүүлэгдээд, Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоздо абаашагдажа мүн лэ удаахан саг соо эбдэрхэй хэбтээ. Мүнөө тэрэ машина «Заря коммунизма» колхоздо һая эльгээгдээд, хүдэлхэдөө хүдэлжэ, үгыдөө үгы байна. Бичурыншье, Бага-Куналейншье МТС-үүдэй колхозуудта сортировконууд, триернүүд гэхэ мэтын таряа сэбэрлэхэ жэжэ машинанууд тон муугаар хэрэглэгдэнэ.

Хабарай тарилга ойртожо байна. Таряанай ургасые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ, тиигэжэ орооһо таряа элбэг ехээр ургуулдаг болохо гэһэн партиин ЦК-гэй январска Пленумэй тогтоолой эрилтые дүүргэхын тулада хабарай тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаха, түбхын түрүүндэ үрэһэ хүрэнгэеэ бэлдэхэ шухала. Эдэ хоёр МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд тракторнууд болон хүдөө ажахын бусад машинануудай заһабарилгаар дашуураад ябахаяа болижо, хабарай тарилгада бэлэдхэлэй бусад хүдэлмэринүүдтэ, тон түрүүндэ, үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэхэ, дутуунуудыень бэдэрэн олохо хүдэлмэринүүдтэ шухала анхаралаа хандуулха зэргэтэй.

И. Аширов.

Бэлэдхэл муутай байна

ЦАКИР. **(Телефоноор абтаба).** Сталинай нэрэмжэтэ колхоз Закаменай аймаг соохи таряанажалтай колхозуудай нэгэн юм. Энэ колхоз 1000 гаран гектарта орооһото культурануудые тарижа, зарим жэлнүүдтэ га бүриһөө 20 центнер хүрэтэр таряанай ургаса хуряадаг байна. Теэд мүнөө жэл энэ колхоз хабарай тарилгада муугаар бэлэдхэнэ. Юуб гэхэдэ, таряанай үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэгдэжэ, тарилгын кондицида хүргэгдэнэгүй. Үнгэрэгшэ намартаа хаагдаһан үрэһэнэй таряан ургаха шадалайнгаа талаар хэды һайн байбашье, хүсэд сэбэрлэгдээгүй дээрэһээ тарилгын кондицида хүргэгдэнэгүй. Ингэжэ тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие тоодоггүй дээрэһээ мүнөө энэ колхоз тарилгын кондицида хүргэгдэһэн нэгэшье центнер үрэһэгүй байна. Тарилгын кондицида хүрэхэгүй үрэһэнэйнгөө заримынь Селендума станци абаашажа һэлгэхэ аад, колхоз энэ хүдэлмэриие мүнөө хүрэтэр эхилээдүй байһаар. Хабарай тарилгын хүдэлмэри ойртоо. Энэ колхозой правлени, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Хубанов үрэһэ хүрэнгэеэ бэлдээгүй байхадаа юу бодожо байна гээшэб?

Эндэ мүн тарилгада бэлэдхэлэй бусадшье хүдэлмэринүүд тон нобшо удаанаар ябуулагдажа байнхай. Хүдөө ажахын машинануудай, зэр зэмсэгүүдэй заһабарилга ехээр оройтуулагдажа захалаад, муугаар ябуулагдажа байна. Заһабарилагдаха ёһотой 50 плугай оройдоол арбаниинь арайхан гэжэ заһагдаа. Теэд үшөөл олон плугууд полинуудай захаар, хээгүүр хаягдашоод, жэбэржэ хэбтэнэ. Хоёр сеялкэ заһагдаагүй, саһанда булагдашаһан байдаг. Мүн борнойнууд мүнөө хүрэтэр заһабарилагдаагүй. Оройдоо 2—3 борнойдо арба—табан шүдэ һуулгагдаад лэ орхигдошоһон байна. Плуг, сеялкэ, борной гэхэ мэтын хүдөө ажахын хэрэгсэлнүүдые заһабарилха ёһотой дархашуул нүхэд Яньков, Намдаков гэгшэд модо бэлэдхэл дээрэ хүдэлмэрилжэ байна. Эдэ хоёр дархашуулые дүршэлтэй ажалдань ябуулаа хада мүнөө хүдөө ажахын механизмууд заһабарилагданхай байха һэн.

Тэрэшэлэн үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд энэ колхоздо мартагданхай. Наг шэбхэ полидоо гаргажа адхаха, саһа тогтоохо, үнэһэ ба шубуунай аргал суглуулха хүдэлмэринүүд тон муугаар эмхидхэгдэнэ.

Хабарай тарилгада бардам хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэхэ, үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэхэ хүдэлмэриие энэ колхоздо байдаг МТС-эй агроном нүхэр Лосева эмхидхэнэгүй. Тус колхозой таряанажалай хоёрдохи бригадын бригадир Ш. Норбоев полинуудтаа трактораар гаража, нэгэ хэды ябаад лэ, бидэ трактораар полидоо саһа тогтоонобди гэжэ нюдэ далдалдаг байна. Тиигээд, полинууд дээрэ тогтоогдоһон саһан гэжэ үгы.

Ерэхэ хабарай тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие шамдуулха тушаа колхозой правлени болон партийна организаци яаралтай хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

Д. Аюшеев.

Зэд шудхагшад түрүүлнэ

Зэд шудхалгын цехын коллектив февраль һарынгаа түсэбые ПВЗ-гэй металлургическа цехүүдэй дунда түрүүлэн, болзорһоонь 3 үдэр урид дүүргээ. Энэ цех паровозуудта шухала хэрэгтэй детальнуудые зэдээр, гууляар шудхадаг юм. Зэд шудхагшад үнгэрһэн һара соо хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар ажаллаба. Тэдэнэр һарын эсэс хүрэтэр хэдэн арбаад тонно зэд, гуули түсэбһөө гадуур шудхажа гаргаа.

Мартын 10-най үглөөнэй халаанда зэд шудхагша Д. Фирсовэй бригада шэнэ амжалта туйлаба. Тэрэ хадаа 8 час соо хоёр шудхалаа түргэн аргаар гаргаа. Нүхэр Фирсовэй бригада һүүлэй хэдэн һарын турша соо мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана.

Мүнөө зэд шудхагшад паровозуудай хэдэн ондоо детальнуудые шудхалгада бэлэдхэжэ байна. Шудхалаагай хэбүүд бэлэн болонхой. Оронoй хүндэ промышленностиин хүгжэлтэдэ хубитаяа оруулалсахын тулада зэд шудхагшад электропеэшэнгэй бүтэзсые дээшэлүүлнэ, продукци үйлэдбэрилхэ квартальна түсэбөө мартын 25-да дүүргэхын түлөө шангаар тэмсэжэ байна.

Б. Степанов.

Үхибүүдэй уншахаар номууд хомор

Манай бурят уранзохёолшод үхибүүдтэ зорюулжа яһала һонирхолтой номуудые бэшэһэн байха. Үнгэрөөшэ жэлдэ гурба дүрбэн номууд хэблэлһээ гараа. Тэрэ тоодо Хоца Намсараевай «Тэршээхэн унаган», Аполлон Шадаевай «Эдир ангуушад», Дамба Жалсараевай «Дүүнэртээ хөөрэлдөөн», Дапри Хилгухинай «Кораблик» (эрод хэлэн дээрэ) номууд оролсоно.

Иимэхэнүүд номуудые үхибүүд ехэ баяртайгаар хүлеэдэг, ехэ һонирхожо уншадаг. Эдэ номууд ойлгосотой хэлээр бэшэгдэһэн байхаһаа гадна, үхибүүдтэ һургаал боложо, тэдэнние шэнэ юумэ мэдэдэг болгохо—иимэ ехэ туһатай байна. Жэшээлхэдэ, «Тэршээхэн унаган» гэжэ ном уншаад, үхибүүд мал тухай, тэрээнэй аша туһые мэдэдэг болохо, хурса уран үгэнүүдтэй танилсаха байна.

Үхибүүдтэ зорюулһан номуудые хэблэхэдээ тон тааруу зохид зурагтайгаар гаргаагүй һаа һонигүй.

Үхибүүдэй ном бэдэрдэг эхэнэрнүүдэй зүгһөө бидэнэй үхибүүдые баярлуулмаар номуудые бэшыт, хэблыт, тэрээндээ тааруу зурагуудые зурыт гэжэ манай уранзураашадта, номой хэблэлдэ ханданаб.

М. Н. Будаева-Уланова.

Барилгын хүдэлмэридэ бэлэдхэнэ

Яруунын аймагай Эгэтын сомоной Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз энэ жэлдэ олохон барилгануудые шэнээр хэхэ гэжэ хараалангай.

Колхозой правлени энэ түсэбөө хаһа болзортонь дүүргэхын түлөө модо бэлэдхэлшэдэй бригада эмхидхэ[illegible]һэн юм. Һүүлэй үедэ тэрэ бригадань 1000 гаран кубометр модо бэлдээд, барилгын газарта зөөжэ захалаа. Модо зөөлгэ дээрэ «ДТ-54» маркын 2 трактор хүдэлмэрилнэ.

Ц. Мункуев.

Үшөөтэйн МТС-тэ

МТС-эй коллективэй дунда эрхим механизаторнууд олон юм. Жэшээлхэдэ, комбайнернууд Павел Яковлевич Шишмарёв нёдондо «С-6» комбайнаар 20 үдэр соо 517 га, Балбар Доржиевич Добывалов «С-6» комбайнаар — 599 га, Степан Гаврилович Попов «С-4» комбайнаар — 383 гектар таряа хуряажа, 1955 ондо хүдөө ажахын Бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадалсаха эрхэтэй болонхой. Мүн нүхэр Бутаковой хүтэлбэрилдэг тракторна бригада тракторна хүдэлмэриингөө жэлэй түсэбые 127 процент, трактористнууд Т. С. Мансарунов—260 процент, Ф. Д. Заболоцкий —128 процент, А. Я. Побоков — 120 процент дүүргэһэн байна.

Мүнөө эндэхи механизаторнууд хабарай полевой хүдэлмэриие түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахын түлөө тэмсэжэ байна. МТС-эй коллектив тракторнуудаа заһабарилжа дүүргэхэ дүтэлөө. Нүхэр Каримовай хүтэлбэрилдэг тракторнуудые задалха ба хабсаргаха узелай слесарьнууд П. Панафидин, Ц. Юмов, токарь В. Шишмарёв, түмэршэ дархан А. Ишимов ба бусад заһабарилгын үедэ ажалай үндэр бүтээсэ туйлажа, үдэр бүри нормоёо 120—170 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Нүхэр Каримов (наада талада) трактор[illegible] частьнуудые хабсаржа байна. 2. С[illegible] сарь П. Панафидин шатун заһа[illegible]рилжа байна. 3. МТМ-е даагша С[illegible] Шестаков, дефектовщик Г. З. Да[illegible]жапов гэгшэд бэлэн болоһон тр[illegible]торнуудые шалгажа байна.

А. Мантаевай фото-очерк

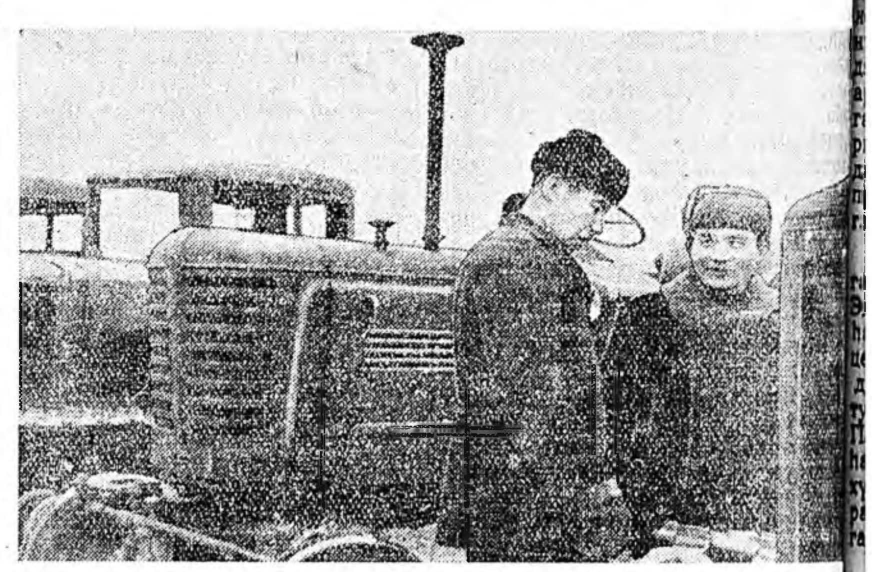

Кукуруза—эрхим һайн тэжээл

Агитаторай хөөрэлдөөн

☆ ☆

Хашабаа шаргада зээрдэ мори хүллэһэн, нюргаар дунда зэргын, хурса шарайтай, габшагай хүн Байкало-Кударын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой правлениин байшанда туласа гүйлгэжэ ерэбэ.

—Танилсагты! манай колхозой партийна организациин секретарь, түрүүлэгшын орлогшо Георгий Михайлович Белоусов,—гэжэ колхозой бухгалтер хэлэбэ.

—Зай... — зай,—гээд зохидгүйшөөһэн Белоусов дуугарба— би мүнөө хоёрдохи фермэ гарахам, яаралтайб. Тэндэ малшадтай хөөрэлдөө үнгэргэхэ һаналтайб. Фермын малшадай ажал хэрэгэй ябаса тухай тоо баримтанууд хэрэгтэй,—гэжэ тэрээндэ хандана.

—Байха, байха,—гээд бухгалтер зузаан дансаяа уудалан оробо...

...Байгал далайһаа үлеэһэн хүйтэн һалхин шэрүүдэн шангадахадаа шаргада һуугшадай яһандань хүрэтэр үлеэнэ. Оршон тойрон—нэлэнхы сагаан тала. Фермэ ошоһон харгы Сэлэнгэ мүрэнэй эрьехэнээр годирон зурына.

—Энэ мүрэнэй эрьедэ манай колхозой һүнэй-товарна хоёрдохи фермэ һууринжанхай,—гэжэ Георгий Михайлович намдуухан хөөрэнэ.—Фермэһээ тээ зүүлжээ, наруули хотогор газарта тараагдаһан наг шэбхын обоохойнууд харагдана бшуу. Эгээл эндэ һаалишад фермэ шадарай участок эмхидхэжэ, кукуруза тариха юм. Энэншье һайн, үрэжэлтэй газар. Тарижа, харууһалжал шадабал кукуруза гээшэ ургахал байха даа!

Удабашьегүй һүнэй фермын шэнэ байранууд харагдаба. Хото хоройн ара үбэрөөр яһала үндэрөөр хүр саһан хаяжархёо. Малшад хии бараанаар тэмсэһэн шэнги эршэтэй, шангаар хүдэлмэрилнэ: зариманиинь хото хоройнгоо газаа досоогуурхиие сэбэрлэнэ, нүгөөдүүлынь байра худар үбһэ хулһа шэрэнэ. Малай байрада ороходо дүүжэн харгы тодхоотой, олон таһалганууд соо хүсэ шадалаа табяагүй үнеэд аагтай ногоон силос амтархан эдижэ байна. Һаалишадай оролдосотой ажал али юумэндэ үзэгдэнэ. Фермэ соо гуримтай, хуурай хулһа гү, али хюрөөгэй хибэдэһэн дэбдигдэһэн байдаг.

Фермын кормокухни соо тэжээл буйлуулха, хэршэхэ машина зэмсэгүүд таршаганалдана. Эндэ капустын хальһан, свёкло, хартаабха, овёс, дабһан, ногоон солоомо гэхэ мэтэ шэмэтэ тэжээлэй зүйлнүүд буйлуулагдана.

Хэдэн һаалишад эндэ забдагүй ажаллана. Тэдэнэй дунда томо бэетэй сайбар һахалтай сарюун үбгэн гартаа хүрзэ баринхай таряанай һүүл юулэлсэнэ.

—Фермые даагша Аверьян Федорович Орлов, — гэжэ манда хэлээд, Белоусов холоһоо тэрэнние амаршалан дохибо.

— Зай, Аверьян Федорович! Малнай ямараар үбэлжэжэ байнаб? Гарзагүй бээ?—гэжэ һураад Белоусов энэ хүнние шарайшалан хараба.

—Үбэлжэлгын эхилһээршье манай фермын мал гарзада ороогүй. Теэд үбһэ тэжээлнай бараглаа. Силосээ хахадлаабди. Үнеэднай тугаллажа, тиимэ үүртүүхэн байнабди,—гэжэ нүхэр Орлов тобшохоноор харюусаад,—фермымнай хүдэлмэришэд партиин ЦК-гэй январска Пленумэй түүхэтэ тогтоолтой танилсаад байхадаа бүришье зоригтой һайнаар ажаллана. Һаалишаднай гэртэ ороһоор лэ «мүнөөдэр, хэн хэды литр һү һаагааб» гэжэ бэе бэеһээ асуунад. Тиихэдэ аймагай һаалишадай мүрысөөндэ манай залуушуул түрүү һуури эзэлжэ, ВЛКСМ-эй айкомой дамжуулгын улаан туг абаад байна, —гэжэ омогтойгоор хөөрэнэ.

Аверьян Федоровичын иимэ һониниие дуулгахадань Белоусовай шарайда баярай тэмдэг үзэгдэбэ.

—Зай, һайн лэ гээшэ. Саашадааншье амжалтануудаа арьбадхажа ажаллаха хэрэгтэй. Мүнөө үдэшэ улаан булангдаа сугларжа ээлжээтэ хөөрэлдөөгөө үнгэргэхэбди, — гээд Белоусов малшадай байра тээшэ ошобо.

Нүхэр Белоусовай тушаалыншье олон, ажалыншье ехэ юм. Гэбэшье, тэрэ бараниинь бүтээхэ саг олодог. Хэлээл хадаа хэдышье бэрхэшээлтэй байгаа һаань, тэрэнээ заабол дүүргэдэг заншалтай. Георгий Михайлович малшадай дунда ойлгуулламжын болон культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулгада ехэхэн анхарал хандуулна. Энэ хэрэгые бодомжотой һайнаар хүтэлбэрилдэг байхаһаа гадна, өөрөө эрхим агитаторнуудай нэгэниинь юм.

* * *

Малшадай байдаг гэртэ уужам, һаруул, дулаахан. Ханануудынь сагаадагданхай, полынь шэрдээтэй, сэсэгүүд табяатай. Эндэ нэгэ жэгдэ шэнэхэн оронууд, зохидхон мебельнүүд табигдаһан байна. Тэрэшэлэн радио болон телефон оруулагданхай. Гэрэйнь нүгөө хахадта улаан булан. Буланда бишыхан библиотечкэ, аптечкэ, улаан бүд нэмэргитэй ута стол дээрэ газетэ, журналнууд. Тэрэшэлэн хүгжэмэй инструментнүүд ба шатар дойбод бии. Уряа лозунгнууд, плакадууд, хүндэлэлэй доска, дайшалхы хуудаһан, малшан бүхэнэй социалистическэ уялгануудай дүнгүүд ходо шэнэлэгдэжэ байдаг.

Һүниин хабхарай үлгэн сагаан дайдые хушахада малшадай байшанда Ильичын лампочканууд яларан нособо. Хүдэлмэридэ хүдэржэһэн хүрин улаан шарайтай, бэелиг залуу һаалишад хоёр—гурбаараа удаа дараа орожо, столой хоёр талаар яаралгүйхэн һууна.

Агитатор үнгэргэхэ хөөрэлдөөнэйнгөө бишыхан түсэб табинхай. Пленумэй тогтоол болон кукуруза тухай бэшэгдэһэн плакат урдаа дэлгэнхэй, һаалишадай суглархые хүлеэжэ һуухадаа, тэдэнние нэгэ нэгээр ажаглан:

«Иимэ эбтэй залуу нүхэдүүд ниитын малай тоо толгойе олошоруулха, тэрэнэй ашаг шэмыень дээшэлүүлжэ шадахал байхадаа» гэжэ зосоогоо омогорхон бодоно.

Уданшьегүй малшад бултадаа сугларжа, улаан булан соо шууятай, хүхюутэй болоно.

Георгий Михайлович һууриһаа бодожо:

—Зай, нүхэд! «Малажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ ехэдхэхэ тухай» Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй январска Пленумэй шиидхэбэри тушаа ээлжээтэ хөөрэлдөөгөө үнгэргэхэ байнабди,—гэжэ соносхобо.

—Ниитын малажалые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэ, тэрэнэй ашаг шэмые эрид дээшэлүүлгэ хадаа туйлай ехэ удхашанартай асуудал гэжэ сентябрьска Пленум зааһан байгаа, —гэжэ агитатор Белоусов хөөрөөгөө эхилбэ.

—Энэ Пленумһээ хойшо үнгэрһэн нэгэ жэлэй дүнгые хараад үзэхэдөө манай колхозой гэшүүд ниитынгээ ажахын гол һалбари болохо—малажалые саашадань хүгжөөхэ талаар бага бэшэ хүдэлмэри хэһэн байна. Энэ хугасаа дотор 100 толгой үнеэдэй байха типовой байра, малшадай байрын гэр, һүнэй фермэ дээрэ дүүжэн харгы табигдаһан, силосэй нүхэнүүд түхеэрэгдэһэн байна. Малажал хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб бүхы түрэлөөрөө дүүргэгдээ. Малай харууһалга ба эдеэлүүлгые һайжаруулһанай ашаар ашаг шэмэнь зарим тэды дээшэлбэ. Жэшээлхэдэ, һү һаалга үнеэн бүхэнһөө 200 литрээр дээшэлээ. Гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ, арһа, нооһо тушааха болон худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдэбэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ малажалһаа 1 миллион үлүүтэй түхэригэй олзо доход абтаһан байна,—гэжэ Георгий Михайлович урматайгаар хөөрэнэ.

Малажалһаа продуктнуудые ехээр абаха тухай манай парти, правительствын табиһан зорилгонууд үшөөл хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, 1954 ондо эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ эбэртэ бодо малай тоогоор, мяха абаха талаар манай колхоз гүрэнэй эрилтые яһала һайнаар хангабашье, һү болон бусад зүйлнүүдые абалгаар сентябрьска Пленумэй эрилтэдэ үшөө хүрөөдүй байнабди. Хэрбээ эдлүүриин 100 гектар бүриһөө 260 центнер һү абаха байгаа һаа, минил 70 центнер абаад байнабди. Мүн нооһо, үндэгэ абалгаар иимэщүү байна.

Партиин ЦК-гэй январска Пленумэй тогтоолой үндэһөөр малажалаа хүгжөөхэ хэмжээ-ябуулганууд манай колхоздо хараалагдажа дүүрэбэ гээшэ гү,—гэжэ һаалишадай нэгэнь асууба.

—Тиимэ хэмжээ-ябуулганууд хараалагданхай. Бидэнэр колхозой малшад ойрын хэдэн жэлэй турша соо малайнгаа ашаг шэмые нилээд ехээр дээшэлүүлжэ, 1960 ондо нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һаадаг болохобди. Энээниие туйлаха аргатай гүбди? Аргатайбди. Нэн түрүүн тэжээлэй бата бэхи база байгуулха, малажалай хүдэлм[illegible]нүүдые механизацилха байна[illegible] Таанар малшад шэмэтэ тэж[illegible] аша туһые һайса мэдэнэт. Энэ [illegible]һээ эхилжэ колхоздоо орооһото, [illegible]жээлэй культура — кукуруза [illegible] тариха байнабди,—гэжэ агита[illegible] хэлээд дуугай болобо.

Малшад аалиханаар зүбшэ[illegible]рэлдэнэд, үгышье һаа, бэе бэе[illegible]тэн, дуугай байнад. Тэдэнэй [illegible] һууриһаа бодожо:

—Тэжээлэй база, механизац[illegible] тушаа та зүб хэлэнэ гээнэт. Теэ[illegible]кукуруза гээшэмнай манай эндэ һайнаар ургаха юм,—гэжэ асуу[illegible]хиба.

Энэ асуудал тушаа партии[illegible] гэй январска Пленум дээрэ [illegible] Хрущев иигэжэ хэлэһэн байна: [illegible]най оронoй элдэб районуудта к[illegible]рузые дэлгэрүүлхэ хүдэлмэри ни[illegible] ехээр үргэдхэгдэхэ зэргэтэй. Хо[illegible] зүгэй районуудта кукуруза эдеэ[illegible] бпраха гээнэ ха гү гэжэ зарим[illegible] хүнүүд этигэжэ ядана. Шэни[illegible] лэ тарижа ургуулагдадаг байһа[illegible] зарнуудта кукурузашье эде[illegible] шадаха байна гэжэ дүй дүршэ[illegible] руулна. Хэрбээ зарим жэлнүүдт[illegible] курузын хүсэд эдеэшээшьегүй [illegible] колхоз гү, али совхоз силос дар[illegible] тула ехэ хэмжээнэй ногоон [illegible] намаатай болохо байна ха юм. [illegible]мэ болохолоороо, энэншье үша[illegible] ажахы гарзада орохогүй [illegible] бшуу»... Зай, ойлгобо гүт, нү[illegible] «Шэниисын лэ тарижа ургуула[illegible]даг байһан газарнуудта кукуруз[illegible] эдеэшэжэ шадаха байна», — [illegible] дабтан хэлээд, Георгий Михай[illegible] нэгэ хэдыхэн соо дуугай һууба. [illegible] гээд урин шарайгаар, һаалиш[illegible] хаража, аали зөөлэхэнөөр хэл[illegible]

—...Манай Бурят-Монголой [illegible] байдалда кукурузын үндэр ур[illegible] туйлаһан жэшээ баримтанууд [illegible] юм. Зэдын аймагай Молотовой [illegible] рэмжэтэ колхозой бууса шадара[illegible]зар дээрэ нүхэр Кобыльченко, [illegible]

Хүдөө ажахы дээрэ хүдэлмэрилэгшэдые эд бараагаар таһалдуулхагүй!

Магазин соо болоһон хөөрэлдөөн

[...]ичурын аймагай Бодонгуудай со[...] Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой [...]холо нютагтахи 1-дэхи бригадада [...]шахуу үрхэтэ айл ажаһуудаг, кол[...] МТФ, хониной хэдэн отара[...]д эндэ бии...

[...]ндэхи магазин. Үүдэндэнь нэгэ [...]дагар суурга үлгөөтэй, арбаад [...]хознигууд сугларанхай. Зарима[...]нь магазинай нээгдэхыень хүлеэ[...] ядаад, гэртээ харина, үшөө хү[...]дэшье ерэнэ.

– Дабһа сай хоёрые абахын ту[...] дүрбэдэхи үдэрөө ерэбэб, нээг[...] болёо магазин байна даа,— [...] сугларагшадай нэгэн хэлэнэ.

– Никольско ошоогүйдэ болигдоо [...] байна. Зоргоороо ошоһон энэ [...]маалагшамнай малшадай үдэр [...]гүй хүдэлмэрилжэ байһание [...]жэ ядахадаа, үдэрэй нэгэ час[...] наймаалхаяа яана гээшэб?!— [...] хажуудахинь.

– Колхозой түрүүлэгшын бэри, [...]Ф-с даагшын басаган хадаа [...]лдаа гарахаданшье, үгыдэншье [...]агүй ха юм даа, ондоо хүн һаа [...] «хиидээд» байха һэн, — гэжэ [...] нэгэн дуугарна.

[...]һээр байтар үдэрэй 3 час боло[...], 10 километртэ, колхозой центртэ [...]даг наймаалагша Донлубона [...]ьба гэдэг колхозой түрүүлэгшын [...] морине хүнгэн хашабаада оруу[...]хай хүрэжэ ерэбэ.

– Танине хүлеэһээр үнихэнэйлди. [...] хоногой тамхи, зуруулшьгүй [...]шооблн, — гэжэ һаалишан эхэ[...] хэлэбэ.

– Яа гээбши, тамхигүй болоһо[...] хайшаншье гээд хүдэлмэрил[...] таанадһаа һурахагүйб, өөрөө [...]эхэб, — гэжэ урдаһаань наймаа[...]ша һэнгэргүйгөөр харюусаба.

Магазиншье нээгдэбэ. Досоонь арбаад хоногой түлигдөөгүй, хүйтэн, шоройшохой дүүрэн. Полко дээгүүр-хи эд бараануудынь өөдэ уруугаа хаягдашанхай, тооһондо дарагдашаһан байна. Наймаалагша богонихон прилавкынгаа саана стул дээрээ лаб-хайжа һуушанхай, худалдан абагшадай үзэхэ, хараха гэһэн товарнуудынь һуурниhaa бодонгүй хэмжүү-рэйнгээ үзүүрээр үлгэжэ байжа нишэ тиишэнь хаяна, «абахагүй аад, юу үзэгшэбта!» гэнэ.

Энэ үедэ бага амаа халад гэһэн хоёр хүн газааһаа орожо ерэнэ, хараха янзада энэ нютагай «суутай-хан» лэ архиншад хэбэртэй.

— Дадьба, мандаа зуу, зууе хэ-жэрхил даа, мангараа тараажархи-хамнай, жаалдаг сашаа, — гэжэ сагаахан шарайтай һалтагархан хү-нинь хоолойгоо шахан хэлэнэ.

— Энэ дары, — гээд наймаалагша хахад литрын шэлтэй архи стака-нууд соо хэжэ үгэнэ.

— Яагаа хашартай юм! Хүнэй яаража байхада баһа юунэй архи-далган эхилбэ гээшэб? Үнеэднай үһалуурнһаа орожо байна, — гэһэн нэгэ эхэнэрэй үгэнүүд хойноһоо дуулдаба.

«Намда тэрэ асарһан сагаан гу-рилһаа 2 килограмм, намда 3 кило-грамм, бултанда хубаарила» гэһэн эрилтэтэйгээр дарья табилдаба.

— Энэтнай сельпогой правленеэр, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Бадмаеваар намда, наймаалагшада нормо гэжэ сэхэ үгтэһэн 40—50 килограмм крупчатка. Танда үгтөөгүй юм, круп-чаткын ямар магазинда худалдагда-жа байхыень хараа юмта?! — гэжэ байжа наймаалагша бадашажархи-ба. Тэндэ байгшад энээндэнь ехээр дураа гутаба. Тэрээн соогуур «нэ-жээдые» баригшад «Дадьбахан, би-дэшни һаял дулаасажа байнабди, үшөө зуу-зууе» гэлдэнэ. Бүри ондоо-шье хөөрэлдөөн дуулдана:

— Советскэ худалдаа наймаанай журамые эшэхэ, гайхаха нюургүй-гөөр, нимэ бүдүүлигээр эбдэжэ бай-хадань парторганизациин секретарь хаража хэмжээ абахагүй юм гү?

— Юу хэлэнэш даа, тэрэшни тии-хэһээ байха һаяхан үнгэрһэн һунгал-тын урда тээ сомоной Соведэй депу-тадта энэ лодырние кандидат болгохо дурадхал оруулхадань зарим үнэн сэхэ хүнүүд хорижо болиулаа гэл-сээ һэн.

— Зүб лэ хорёо. Энэшни наймаа-лагша болохынгоо урда тээ, колхо-зой гэшүүн байгаад, 1954 ондо ажал-та үдэрэй минимум олоогүй хамнай.

— Сельпогой түрүүлэгшэ Цыдып Бадмаев нимэ муухай юумэнэй бо-ложо байхые харанагүй гээшэ гү? Хүдөө ажахыда, нэн түрүүн мал-ажал дээрэ хүдэлмэрилжэ байгша-дые эд бараагаар һайнаар хангаха гэжэ тэрээндэ дээрэһээнь ойлгуул-даггүй ха гү?

— Юумэ мэдэхэ хэбэртэй хүн агша. Тиэд юундэ эндэ ёһотой үнэн сэхэ хүние наймаалагшаар табиг-шагүйб, али Дадьбые магазинһаа гаргахадаа колхозой поёдтой танил талаа таһалхаб гэжэ айгша гү, бү мэдэе.

— Саашадаа тэсэшэгүй энэ муу-хай байдалые газетэдэ бэшээд үзэе, аймаг зургаанда мэдэгдэжэ, хэмжээ абтахал байха ёһотой.

...Ингэжэ энэ хөөрэлдөөнэй түүхэ «Б.-М. Үнэн» газетын хуудаһанда гараһан байха.

Х. Доржиев.
Л. Самнаев.

Дуршэлтэй наймаалагша

Екатерина Шарифшановна Ин[...]льдеева хори гаран жэлэй турша [...] Түнхэнэй сельпогой «Победа» [...]хоздохи магазинине даагшаар [...]ллана. Тэрэ хадаа «худалдан [...]гшадые эрхимээр хангадаг най[...]малагша» гэһэн хүндэтэ нэрэзэргэ-[...] хүртэхэ ёһоороо хүртөө.

Нүхэр Ингильдеева наймаанай хү[...]дэлмэрие улам һайжаруулхын тү[...] хододоо оролдожо байдаг. Мү[...] хүдөө нютагуудтахи ехэ эрилтэ-[...]дтэй зохилдуулан, наймаанай хү-[...]дэлмэрие эмхидхэхын тулада шэнэ [...] бэдэрэн олоно, шэнэ үүсхэл [...]гана. Шэнэ жэлэй эхеэр Екате[...]на Шарифшановна эд бараа ху-[...]далдаха түсэбые һара бүриндэ 110 [...]центһээ доошо бэшээр дүүргэхэ [...] уялгаяа һайнаар бэелүүлнэ.

Нүхэр Ингильдеева абаһан уял-[...]а нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэнэ. [...] бараа худалдаха январь, февраль [...]нуудай түсэбые 116—122 про-[...] дүүргээ һэн. «Малажалай про-[...]ктнуудые үйлэдбэрилгэ ехэдхэхэ [...]» партиин ЦК-гэй январска [...]нумэй шиидхэбэритэй танилса-[...] һүүлээр нүхэр Ингильдеева [...]лмэрээ улам һайжаруулна. Фев-[...] һарада түсэбһөө гадуур 13 мян-[...] түхэригэй эд бараа худалдаба.

Д. Колмаков

Хүдэлмэринь һайжарба

Ахын аймагай аймпотребсоюз үнгэрэгшэ жэлдэ муугаар хүдэлмэ-рилжэ, ажалшадта эд бараа най-маалха түсэбөө дүүргээгүй һэн. Ай-магай ажахын гол һалбари—мал-ажал. Тиимэһээ олонхи колхозни-гууд малажалда хүдэлмэрилдэг бай-на. Тэдэниие нүүдэл наймаагаар хангалга тон муу байгаа.

Аймагай эд хэрэглэгшэдэй союзай Мондодохи, Култукска базануудта эд бараанай хэдыншье ехээр хэбтэхэ-дэ, тэрэниие зөөжэ абаашадаггүй. Аймпотребсоюзай правлениин тү-рүүлэгшэ Дугаров худалдаа наймаа-най хүдэлмэрие һайжаруулха гэжэ оролдодоггүй дээрэһээ ажалһаа сү-лөөлэгдэһэн байна. Бурмонкооп-союзай правлени партиин ЦК-гэй январска Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, тус аймагай ажалшадые худалдаа най-маагаар һайнаар хангаха тушаа хэмжээ абаа. Мүнөө аймпотребсою-зай правлениин түрүүлэгшээр Ми-хаил Алсанов хүдэлмэрилнэ.

Нүхэр Алсанов магазинуудайнгаа хүдэлмэрие шэнээр эмхидхэжэ, үн-гэрэгшэ февраль һарада эд бараа худалдаха түсэб 140 процент дүүр-гэгдээ. Гадна, энэ үе соо Мондын базаһаа эд бараа саг соонь асаржа колхоз бүхэндэхи магазинуудта эль-гээдэг болоо.

Холын энэ аймагай колхозуудтахи магазинуудта радиоприёмник, вело-сипед, шаажан гүйлгэһэн амһарта-нууд, морннөй хомут тоног, хадаа-һан болон бусад товарнууд наймаа-лагдана. Колхозуудай холын фермэ-нүүдтэхи малшадые нүүдэл наймаа-гаар хангана. Коминтерн» колхоздо-хи магазинай наймаалагша нүхэр Манханова недели бүхэндэ Сорок голые үгсэжэ байрлаһан малай фер-мэнүүдтэ ошожо, тамхи, зуруул, са-хар, сай болон үргэн хэрэглэлэй бу-сад бараа элбэгээр наймаална. Тэ-рэшэлэн наймаалагшад нүхэд Даг-баева, Гергенов гэгшэд «Улаан Аха», «Улаан малшан» колхозуудай мал-шадые эд бараагаар таһалдуулхаяа болинхой.

Ахын аймагай худалдаа наймаа-най хүдэлмэрилэгшэд социалисти-ческэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр ха-баадалсаад, түрүүшын кварталай түсэбые уридшалан дүүргэхэ гэжэ байна.

К. Данилин.

[...]аров ба бусад колхозингууд ку-[...]рузын эгээн орой эдеэшэдэг урда [...] сортнуудые тарижа, хүсэд [...]эшэһэн ороohотой буурсагуудые [...]һан байха юм.

[...]лэнгын аймагай Сталинай нэ-[...]эмжэтэ, Зэдын аймагай Чапаевай [...]эмжэтэ болон бусад колхозууд [...]ла хүсэд эдеэшэһэн буурсагууд-[...] кукурузын үндэр ургаса түйла-[...] байна. Тиихэдээ эдэ бүхы кол-[...]худта кукуруза ехэ хожомдожо [...]гдаһан байгаа. Ряд хоорондын [...]үрилгэ хэгдээгүй, үтэгжүүлгэ [...]улагдаагүй болобошье, Сталинай [...]эмжэтэ колхозой кукуруза гекта-[...] 418 центнер ногоон тэжээл үгэ-[...] юм,—гэжэ агитаторай хэлэхэдэ, [...]шад тэрээнһээ нюдэ холодуулан-[...]тэжэ, нэгэшье үгэ алдангүй [...]ажа байба.

–Манай Байкало-Кударын аймаг-[...] кукуруза тарижа, һайн ургаса [...]һан жэшээ бии гээшэ гү, — гэжэ [...]лишан Дарья Вторушина һонир-[...]бо.

–Байхал даа, байха,—гэхэ зуу-[...] Белоусов блокнодойнгоо хууда-[...]удые ирасагаан хаража хөөрөө-[...] үргэлжэлүүлбэ:

–Манай аймагай XVIII партсъез-[...], Хрущевой нэрэмжэтэ колхо-[...]та кукурузын муу бэшэ ургаса [...]һан байна. Ямаршье харууһал-[...]гүй ургабашье, зарим газартаа [...]—170 центнер ногоон тэжээл үгэ-[...] байна бшуу. Тиигээд һайн ха-[...]тай һаа... О—о!—гээд хургаа [...]лгоно.—Тиихэдэ үнгэрэгшэ жэл [...] ажахын аймагай выстав-[...] дээрэ манай аймагта ургуулагда-[...] кукурузын хүсэд эдеэшэһэн [...]рсагуудай ба ногоон тэжээлэй үн-[...] ургаса үгэһэниие өөһэдынгөө ню-[...] хараһан байна бэшэ гүт?—гээд, [...]итатор ахалагша һаалишан Орло-[...]эшэ хараба.

[...]өөрэлдөөнэй эгээл һонирхолтой [...] болобо хэбэртэй. Улаан булан [...] шэмээгүй, хүнүүд халташье абяа гарангүй, бэе бэеэ харалсагаан «хэмнай түрүүн хэлэгшэ ааб» гэһэн шэнги байбад.

—Үгы та, Анна Фоминична, аймагай выставкэдэ ошоо хамнайт. Тэндэ кукуруза хараһанаа һананагүй аалта,—гэжэ агитатор дуугай байтараа Орловада дахин хандаба.

—Аа, тиимэ, тиимэ. Кукуруза гээшые түрүүшынхеэ тэндэ ха-раа һэм, ехэ һонирхоһон байнаб. Юун гэһэн үндэрөөр ургадаг юумэн гээшэ һэм. Һарбайжа хүрэхөөр бэ-шэ... Ороohонинь гэжэ мүншье то-монууд, хуба шүрэ шэнги һайханууд байгаа бэлэйл!,—гэжэ Орлова шанга шангаар дабтаба.

—Кукуруза юугээрээ үнэтэйб гэхэ-дэ, тэрэниие тарихада нэгэ доро хоёр зорилго шиидхэгдэнэ, — гэжэ агитатор саашань хөөрэнэ.—Ороо-һо таряанда ехэ нэмэри болоно, һайн силос абтана. Кукурузын топ һайн талань, онсо нлгаань гэхэдэ, ороohонойнгоо хүсэд эдеэшээгүй бай-хада эшэнүүд ба бүхы набшаһануу-дынь хүсэд шэмэтэй зандаа байдаг. Тиимэһээ хүсэд эдеэшээгүй ороohотой буурсагуудые амяарлан хуряахада тэжээл болосынгоо талаар эдеэшэһэн таряантай адли шанартай ороohо үгэдэг. Тиихэдэ 500 центнер кукуру-зын ногоон тэжээлһээ 200 центнер һүн гэхэ гү, али 8,5 центнер тоһон абтаха байна, — гэжэ Белоусов энэ ургасын аша туһые малшадта улам гүнзэгыгөөр ойлгуулхые оролдоно.

Һурхэйл тэжээл байна даа, — гэ-жэ Дарья Вторушина ажаглаба.

—Гайхалтай! Айхабтар һонин! — гээд залуу һаалишан Гурулева бая-саба.

—Теэд кукурузын үрэһэн бидэн-дэ бии юм гү?

—Үрэһэн тухай һанаагаа бү зобог-ты. —Асархабди, гүрэн туһалха. Ха-рин кукурузын ургасые хайшан гээ һаа ехээр, һайнаар тариха тухайгаа бодохо хэрэгтэй.

—Манай аймагай колхозууд һай-наар эдеэшэһэн буурсагуудтай наб-ша намаа ехэтэй кукуруза ургуулха дүүрэн аргатай, ургуулхашье ёһотой, —гэжэ агитатор саашань хөөрэнэ.— Энэ жэлдэ колхознай 250 гектар ку-куруза тарихаар хараална.

Бидэ жэл бүри үбһэ тэжээлээр ду-тамаг, тулюур байнабди. Мүнөө жэл тэжээлэй асуудал шангаар табигда-на. Полинууд дээгүүрээ, сабшалан-даа, голнуудай эрье шадар, наруули дулаан хотогор. Үрэжэлтэй һайн газарта кукуруза тариха байнабди. Манай талануудай арбанайшье нэгэ хубида кукуруза таряа һаа, — га-зар нютагнай баян дэлгэр болохол. Энэ һайн ургамалай үгэжэ шадаха шэмые дууһан абаха, нэгэ доро буур-сагуудыень амяарань хуряажа, си-лос болон ороohо таряанай хэмжээе ехэдхэхэ ба набша эшэнүүдээрнь һайн силос дараха байнабди. Тиимэ гү, нүхэд,—гэжэ тэрэ тойрогшодто хандана.

—Тиимэ даа. Бидэнэр фермэ ша-дарай участок эмхидхэжэ, кукуруза тарихаар шиидэнхэйбди. Мүнөөнһөө үтэгжүүлгэ хэжэ байнабди. Зуугаад шарга наг шэбхэ гаргагдаа,—гээд фермые даагша Орлова хэлэнэ.

«Ургасын ехэ ажалһаа, ухаанай ехэ эрдэмһээ»,—гэжэ арад зон хэл-сэдэг. Эгээл энээнһээ удхатай. Ку-курузын үндэр баян ургаса түйлаха гэбэл, тарилгада бэлэдхэлэй ажалые бидэ эртээнһээ ябуулха болонобди. Наг шэбхэ, үнэһэн, шубуунай аргал суглуулха болон минеральна үтэг-жүүлгэнүүдые бэлэдхэхэ, тариха га-зараа шэлэхэ, һайса элдүүрилхэ бай-набди. Манай колхоз шиг нойто ехэтэй, нуга газараар баян. Үндэр ургаса абахын тула кукурузые тии-мэ шиигтэй, гүнзэгыгөөр хахалагда-һан пар дээрэ квадратно-гнездовой аргаар тарихада һайн,—гэжэ агита-тор ойлгуулна.

—Кукурузын тарилгые үргэдхэ-хэ гэбэл, силосэй нүхэнүүдые олоор бариха ёһотойбди. Мүнөө хэды тонно силосэй багтаамжатай нүхэ-нүүд манай колхоздо бии юм,—гэжэ һаалишан Вторушина һонирхобо.

—500 кубическа метр силосэй нүхэ-нүүд малгагдаа. Теэд энэмнай мүнөө жэл багадаха. Шэбшээд үзэхэдэ, үшөө 6000 тонно силосэй нүхэ тран-шей бэлэдхэхэ хэрэгтэй. Барилгын хэрэгсэлнүүд түхеэрэгдэжэ байна. Һамбаа забдаараа фермэ шада-раа силосэй траншейнүүдые мал-таха хэрэгтэнь колхоздо туһал-ха бэзэ гэжэ таанартаа най-данабди. Январска Пленумэй та-биһан харюусалгата зорилгые бодо-тоор дүүргэхын тула бүхы хүсэ ша-далаа гарган үсэд шангаар ажалла-ха хэрэгтэй гэжэ таанар булта мэдэ-нэт. Энэ зорилгоёо дүүргэхэ шадал-тайбди, дүүргэхэшье байхабди,—гээд Белоусов хөөрөөгөө түгэсхэбэ.

***

Агитаторай удха түгэлдэр, зориг бадаруулагша үгэнүүд малшадта ехэхэн нүлөө үзүүлээ. Хөөрэлдөөнэй дүүрэһэншье хойно малшад Пленумэй шиидхэбэринүүдые хэшээлтэй оролдосотойгоор дүүргэхэ арга бо-ломжонуудаа зүбшэн хэлсэһээр яһала орой болгобо.

Үглөөгүүр эхилһэн шанга һалхин газаа үргэлжэлһөөр; Байгалһаа буу-һан шанга һалхин гэр байшангай шагаабар наншана, үе үе дараансын забһарнуудаар хашартай утаар улин эшхэрнэ.

—Ямар залхуутай «хүгжэм» гээ-шэб! Хабарай урин дулаан үдэрнүүд шамдагай ерэгшэ һай,—гэжэ пулаа-даа урууль бооһон эхэнэрэй зүрхэ-сэнгеэр дуугархада:

—Бү хүлеэжэ яда, Пелагея. Мэнэ үргэн таладаа малаа бэлшээжэ га-рахабди. Мэнэ фермэ шадарнай, хо-ло хээрэ полидомнайшье кукурузын шэмэтэ ногоон һалбаржа, һэбшээндэ долгилон байха,—гээд Белоусов ури-ханаар энеэбхилэн, малшадые үдэ-шэн үлэнэ.

Р. БАЛДАНОВ.

Бурят-монгол литературна хэлэнэй асуудалнууд

2. ОРОД ХЭЛЭНҺЭЭ ОКТЯБРЬҺАА ХОИШО АБТАҺАН ҮГЭНҮҮД ТУХАЙ

Ород хэлэн хадаа социализмын ороной арадуудай хоёрдохи түрэлхи хэлэн болонхой. Энэ хэлэн дээрэ дэлхэй дээрэ анха түрүүшынхеэ «Дэлхэйдэ—амгалан байдал» (миру —мир) гэһэн үгэнүүд соностоһон бай-на. Урдань культурна талаараа гээг-дэжэ ябаһан арадуудые гансашье ородой бэшэ, мүн бүхы хүн түрэлтэ-нэй культурна баялигуудтай энэ хэ-лэн танилсуулна. Юуб гэхэдэ, манай ороной бусад арадуудай хэлэндэ ород хэлэ дамжан интернациональна үгэнүүд болон терминүүд орожо байдаг.

Мүн манай ороной арад бүхэнэй хэлэндэ советскэ ажабайдалые, ажахын, техническэ болон культурна түйлалтануудые харуулһан шэнэ, социалистическэ үгэнүүд бии боло-но. Тэдэнэр түрүүшээр нийтэ-поли-тическэ гү, али техническэ үгэнүүд байһанаа саашадаа арадай дунда хэлэгдэдэг болоод, байн байтараа арадууд бүхэнэй словарна составта бүхөөр ороно. Жэшээлхэдэ, «алхал-даг экскаватор» (шагающий экска-ватор) гэжэ үгэ манай ороной арад бүхэнэй хэлэндэ ороһон байна.

Манай ороной арадуудай хоорон-дохи харилсаанда айхабтар ехэ үүргэтэй хадань национальна бүхы һургуулинуудта түрэлхи хэлэнтэй хамта ород хэлэн эрхэ бэшэ зааг-дадаг байна. Гадна, мүнөө ород хэ-лые демократическа бүхы оронуудай зон ба дээдэ һургуулиинхид шу-далдаг болоо. Тиимэһээ ород хэлэнһээ абтаһан, мүн абтажа бай-гаа үгэнүүдые бэшэхэ орфографи-ческа нормо тогтоолгын шухала байһаниинь элитэ болоно.

Агуу ехэ Октябрийн һүүлээр ород хэлэнһээ абтаһан үгэнүүд болон терминүүдые бурядаар яажа бэшэхэ тухай өөрынгөө зарим һанамжануу-дые энэ бэшэг соогоо хэлэхэ хүсэ-лэнтэйбди.

Энэ асуудалые шиидхэхэдээ түб-хын түрүүндэ иимэ зүйлнүүдые хараадаа абаха шухала:

1. Ород хэлэн хадаа бурят-монгол арадай хоёрдохи түрэлхи хэлэн бо-лонхой;

2. Үхибүүд һургуулида ород, бу-рят хэлэн дээрэ ном заалгана. Ород хэлэн дээрэ бүри ехээр заал-гадаг. Юуб гэхэдэ, зарим предме-дүүдээр түрэлхи хэлэн дээрэ номой үгы байдаг дээрэһээ ородоор зааха хэрэгтэй болоно. Тиимэһээ үхибүүд-тэ хоёр хэлэнэй (ород, бурят хэлэ-нэй) орфографи болон грамматика һайнаар шудалха хэрэгтэнь туһалха шухала;

3. Мүнөө зарим үгэнүүдые, жэ-шээлхэдэ, варенье, платье, воскре-сенье, поле гэжэ гү, али варени, плати, воскресени, поли гэжэ бэ-шэхэ гү гэжэ хүнүүд ойлгожо яда-даг. Энэ ушар юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, ородоор, жэшээлхэдэ, поле гэжэ үгые бурядаар нэрын падеждэ «поли» гэжэ бэшэгдэдэг аад, мүн бурят хэлэнэй словарна составта «полевой (хүдэлмэри)» гэжэ үгэ бии. Нэрын падеждэ поли гэдэг аад, ямар үндэһөөр «поливой» бэшэ, ха-рин «полевой» гэжэ бэшэгдэнэб? Тон бэлэн, шиидхэжэ боломоор асуудал (ород хэлэнэй нэрын падежэй фор-мо заримдаа бурят хэлэнэй фонети-ческэ хуулида гажа буруу байдаг).

4. Бүгэдэнийтын арбан жэлэй уялгата һуралсалда орохо дүтэлэг-дөө;

5. Бурят-монгол арадай хүбүүд, басагад дээдэ болон тусхайта һур-гуулинуудые ород хэлэн дээрэ һура-жа дүүргэнэ;

6. Бурядуудай ород хэлэ шуда-лалгадань, юрэнхыдөө, хэлэ болон мэдэрэлээ дээшэлүүлгэдэнь, мүн справочна литература хэрэглэлгэ-дэнь туһалха зэргэтэй;

Энэ талаар олоной нийтэ-полити-ческэ ажабайдалда хабаадалга, хэб-лэл, радио хэрэглэлгэ, энциклопеди, словарьнууд, тусхай справочнигууд гэхэ мэтын номуудай туһа эрихэ ябадал ехэ онсо удхашанартай бай-на.

7. Октябрьһаа хойшо абтаһан үгэнүүдэй орфографи зохёоходоо бурядуудай ород хэлэндэ һуралга-дань һаад ушаруулхагүйгөөр зохёо-хо хэрэгтэй.

Иимэ хүдэлмэри ябуулхадаа тон түрүүндэ орфоэпическэ ямар хараа шэглэл баримталхаб, ородһоо абта-һан үгэнүүдэй сохом ямараар хэ-лэгдэдэгыень баримталхаб гэһэн асуудал гарана. Жэшээ болгон хэ-лэхэдэ, «платье» гэжэ үгые палаати; «таможня»—тамуужан; «водокачка» —худагай гэр гэхэ мэтээр хэлэдэг хүнүүдые дахаха болоно гүбди, али үгы гү?

Арадай хэлэндэ абтаһан үгэнүүд байн байтараа өөрөө тиишээ зүбөөр хэлэгдэдэг болодог юм. Жэшээлхэ-дэ, мүнөө коленчатэ вал ба баал-нууд (үбһэнэй), географическа кар-та ба хаарта (наададаг), токарна станок ба остоноог (мори тахалха) гэжэ илгагдан татаад хэлэгдэдэг болоо.

Гадна, хүнэй һанажархиһан хо-шон зугаа бэшэ, харин үнэн дээрээ болоһон нэгэ иимэ ушар бии. Заиг-райн аймагта нэгэ хүгшэн: «хам-байн гээшэшни — манай бурят үгэ: тэрэшни хамажа хуряана ха юм» гэжэ буляалдаһан байна.

Эдэ бүхы баримтанууд дээрэһээ харахада, Октябрийн хойто тээ аб-таһан үгэнүүдые яажа бэшэлгые гу-римшуулхадаа советскэ үедэ ехэ бо-лоһон залуу үетэнэй хэлэдэгые да-хаха ёһотойбди.

Мүнөө байһан дүримэй ёһоор («Бурят-монгол хэлэнэй орфографи болон пунктуациин хуряангы спра-вочник», 8—11-дэхи хуудаһануудта): «Абтаһан үгэнүүд гол түлэб ород орфографияараа үлэнэ, тиимэһээ аялгануудай тааралдал баримталаг-дажа сохилтотой удаан аялганууд ганса үзэгөөр, хоёр хашалганууд зэргэлжэ байгаад, саашаа хайшан гэжэ бэшэгдэдэг бэ мүн тэрэ зандаа үлэнэ». Тусхайта юумэнэй нэрэнүүд (хүнэй фамили, нэрэ, обог, амита-най нэрэ), мүн тэрэшэлэн хашал-ган үзэгөөр, йотированнаар ба со-хилтотой аялгануудаар һүүлтэдэг юрын юумэнэй нэрэнүүд,-ность (пар-тийность),-ство (электричество), -ец (стахановец, комсомолец) гэжэ һүүлтэдэг үгэнүүд—эдэ бүхы абта-һан үгэнүүд (гансал юумэнэй нэрэ-нүүд) ород орфографида бэшэгдэдэг зандаа бэшэгдэнэ гэжэ энэ юрэнхы дүрим дотор үшөө тодорхойлогдоно. Ингэхэлээрээ ород хэлэнэй юумэнэй нэрэнүүд бурят-монгол хэлэндэ оро-ходоо нэрын падежэй формоор оро-но.

Зүгөөр, мүн лэ тэрэ справочник соо гол түлэб зүбөөр (манай һана-хада) тодоруулагдаһан аад, зарим пунктнуудтань баһа зүришэһэн дү-римүүд бии. Жэшээлхэдэ, юрын юумэнэй нэрэнүүдэй-я,-е гэжэ зөө-лэн хашалгануудаар һүүлтэхэдэнь -и-гээр (бани, поли), тиихэдэ, со-хилтогүй һүүлэй аялгануудые үгын һүүриин сохилтотой аялгануудые дахуулжа (формо, фермэ, точко) гэ-жэ бэшэхые дурадхагдана.

Мүнөө байһан орфографиин ёһоор: дельтэ, ветэ, электротехникэ, анти-тезэ, клиникэ, клеткэ, экономико, компато, сеялкэ, веялкэ, анкетэ, судна, яблока, пианина, фортепьяна гэхэ мэтээр бэшэгдэдэг. Ингэжэ бэ-шэхые дурадхадаг хүнүүд энэниие «бурят-монгол хэлэнэй нормодо (фонетическэ), ядахадаа шэнжэ ша-нартань таарана» гэжэ хэлэдэг байна. Энэ ямаршье үндэһэгүй гэ-жэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Хэрбээ энэ хараа бодолоо нари-наар баримталха болоо һаа, дээрэ дурсагдаһан жэшээнүүдые хүнэй гайхамаар, ээрэ («эра»), бээтэ («ве-то»), бээелкэ, али бэелхэ («веялка»), хэлиинихэ, али хэлиинихэ («клини-ка»), динаама («динамо») гэхэ мэ-тээр бэшэхэ хэрэгтэй бэшэ аал?

Ингэжэ литературна хэлэнэй фор-мые буруугаар ойлгон, нэгэ та-лааринь алдуу гаргаха гээшэ манда ехэ һаад түбэг ушаруулха байна. Хэ-лэнэй национальна шэнжэ шанар, онсо өөрэ талань юуб гэхэдэ, хэлэ-нэй грамматическа байгуулалта ба тэрэнэй словарна гол фонд мүн. Тиимэһээ энээниие хараадаа абаад, ород хэлэнһээ абтаһан үгэнүүдэй со-хилтын аялгание дахуулан һүүлэй аялгание бэшэхэ гэжэ жэжэ бужа юумэнэй түлөө тиитэрээ оролдоһо-ной хэрэггүй гэжэ һанагдана. Энэ жэжэ бужа юумэнүүд орфографиин шиидхэхэ бусад шухала шухала зо-рилгонуудай хажууда табигдана.

Бурят-монгол литературна хэлэн-дэ энэ һайшаамаар бэшэ дүримэй байһан ушарһаа омонимууд (абяа-нуудайнгаа бүридэлөөр адли аад, удхашанараараа ондоо үгэнүүдые омонимууд гэдэг) ехэ олон болоо. Жэшээлхэдэ, абтаһан «мода», «ода», «эра», (эпоха, период) гэжэ үгэ-нүүдые энэ дүримөөр бэшэхэдэмнай модо (ургамал), одо (мүшэн), эрэ (нохой, гахай) гэхэ мэтэ болошоно.

Гадна, бидэнэр бани, ставни, кух-ни, конюшни, дыни, вишни, идей, ассамблей, батарей гэжэ бэшэнэбди. Харин һургуулиин үхибүүд энэ нэгэ юумые хэлэнэ гү (баня, кухня, баш-ня гэхэ мэтэ), али ород хэлэнэй ха-маанай падежэй нэгэнэй тоогой формодо гү, али нэрын падежэй оло-ной тоогой формодо гү, тиихэдэ, эдэ үгэнүүд (идей, ассамблей, батарей) ород хэлэнэй хамаанай падежэй олоной тоогой формодо гү? гэжэ ойлгожо ядадаг ушар тохёолдодог байна. Харин һургуулиин үхибүүд ород, бурят хэлэнэй грамматика-нуудые шудална бшуу. Бурядаар «веялкэ, сеялкэ, поли , кофи, учили-щи гэхэ мэтээр бэшэхые үхибүүдтэ заахада тэдэнэр юуеыншье ойлго-жо ядадаг байха юм. Һургуулиин үхибүүд ород хэлэнэй грамматикаар -лка гэжэ суффиксые (молотилка, сеялка, сенокосилка, түрүүшээр комсомолка гэжэ үгыеньe эдэ үгэ-нүүдэй бүлэгтэ оруулха байха) ойл-гожо абана. Харин ингэжэ байха-дань түрилхиншье ородшье грам-матикаар үндэһэ баримтагүй -лкэ гэжэ (жэшээнүүдынь дээрэ хэлэг-дээ) суффикс бэшэхые дурадхагда-на.

Үшөө нэгэ омонимууд тухай хэлэ-хэ хэрэгтэй.

«Бурят-монгол хэлэнэй орфогра-фи болон пунктуациин хуряангы справочник» соо -ия (конституция, Германия), -йя (хирургия, София, Россия) гэжэ үзэгүүдээр һүүлтэдэг үгэнүүдые яажа бэшэхэ тухай һал-гажа хэлэгдээгүй. Тиимэһээ дүри-мэй ёһоор Росси гээд бэшэхэдэ, мүн Росси (XVII зүүнжэлдэ ажаһууһан ородой суута уран барилгаша) гэжэ, Софи (городой нэрэ) гэжэ бэшэхэдэ Софи гэжэ эхэнэр хүнэй нэрэ гү гэжэ ойлгожо ядамаар болошохо байна. Тиимэһээ урдаа сохилтотой -и үзэгтэй байгаад,-я-гаар һүүлтэһэн үгэнүүдые (деспотия, буржуазия, хирургия болон тусхай юумэнэй нэ-рэнүүд) нэрын падеждэ бэшэхэдээ ород орфографиинь ёһоор тэрэ зан-дань, харин косвенно падежүүдтэ һүүлэй я-гай орондо -й бэшээ һаа, дээрэ гэжэ һанагдана. Жэшээлхэдэ,

Россия (хуушаараа: Росси)
Российн (хуушаараа: Россиин)
Российда (хуушаараа: Россидо)
Российе (хуушаараа: Россие)
Российһаа (хуушаараа: Россиһоо)
Корея, идея
Корейн, идейн
Корейдэ, идейдэ
Корейе, идейе
Корейһээ, идейһээ гэхэ мэтэ.

Ингэжэ бэшэдэг болобол (-й оруу-лаа һаа) буруугаар уншагдахаяа болихоһоо гадна, ородоор идейный, корейский, российский гэжэ бэшэг-дэдэгтэй дүтэрхы боложо үгэхэ һэн.

Ингэбэл Октябрийн һүүл тээ ородһоо абтаһан юумэнэй нэрэнүүд сохилтогүй -ий, -ия, -ие (пролетарий, аллюминий, общежити, революци, Германи гэхэ мэтэ үзэгүүдээр һүүл-тэдэг үгэнүүдһээ бэшэнь, нэгэ дү-римдэ (нэрын падеждэ ород ян-заарнь бэшэхэ) орохо байгаа.

К. ЧЕРЕМИСОВ.

Шэнэ номууд

[...] магазинууд, киоск-[...] шэнэ номууд олоор абтажа, худалдаанда гаргагдаба. Тэрэ тоодо:

В. Пешников—Партида орохо ту-хай ленинскэ уряал ба коммунист-нуудые идейно-политическээр хүмүү-жүүлгэ. 1 түх. 80 мүн.

Н. Грибачев—Женевскэ дамжуул-га. 1 түх. 30 мүн.

Н. И. Макленко, С. М. Кролик ба бусад—Слесарна хэрэг. 6 түх. 55 мүн.

В. Н. Лобачев, Н. А. Сазонов ба бусад—Хүдөөгэй электротүхеэрэлгэ-нүүдэй электромеханик. 7 түх. 05 мүн.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой заседани

ВЕНА. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй секретариат доро дурсагдаһан коммюнике мэдээсэл мартын 12-то толилоо:

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой заседани 1955 оной мартын 11-дэ Венэдэ нээгдээ.

Атомна дайнда бэлэдхэлгэдэ эсэргүүсэхэ бүхэдэлхэйн кампани ябуулха тухай, мүн эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй түлөөлэгшэнэрэй Бүхэдэлхэйн ассамблейн хамтын суглаа 1955 оной майн 22—29-дэ Хельсинкидэ үнгэргэхэ тухай асуудалнууд зүбшэхэ зүйлдэнь ороно.

Тусхайлбал, Бюрогой доро дурсагдаһан гэшүүд, уряалаар ерэһэн хүнүүд Бюрогой хүдэлмэридэ хабаадалсана:

Физик Джон Бернал (Великобритани), Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй вице-түрүүлэгшэ;

Эжени Коттон (Франци), Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй вице-түрүүлэгшэ, эхэнэрнүүдэй Уласхоорондын демократическа федерациин түрүүлэгшэ;

Артур Лундквист (Швеци), Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй вице-түрүүлэгшэ;

Габриэль д' Арбусье (Хара Африка), адвокат, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй вице-түрүүлэгшэ;

Профессор Д. Косамби (Инди);

Пастор Франсис Боск (Франци);

Илья Эренбург (СССР), уранзохёолшо;

Николас Гильен (Куба), поэт;

Цай Тин-кай (Хитад), депутат;

Профессор Вальтер Фридрих (Германска Демократическа Республика), Немецкэ наукануудай академиин президент;

Вильгельм Эльфес (Германска Федеральна Республика), нэгэдэлэй, эб найрамдалай ба эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэжэ байдаг немецүүдэй Союзай түрүүлэгшэ;

Анна Зегерс (Германска Демократическа Республика), уранзохёолшо;

Пастор Рагнар Форбекк (Норвеги);

Кинкадзу Сайондзи (Япони), урдын сенатор, «Нисио Ниппон Симбун» газетын эзэн;

Нобуо Кусано (Япони), Токийска университедэй профессор;

Леон Кручковский (Польша), польско уранзохёолшодой Союзай түрүүлэгшэ.

Бюро хүдэлмэрөө үргэлжэлүүлһээр.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Хандалгада хүнүүд гараа табина

ДЕЛИ, мартын 12. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Венскэ Хандалгада хүнүүдэй гар табюулха кампани Индидэ дэлгэржэ байна. Бенгалиин джутова промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюз Калькуттада олоной митинг үнгэргэбэ. Тэрээн дээрэ үгэ хэлэһэн хүнүүд Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой Хандалгада гар табюулхын түлөө бүхы дэлхэйн арадуудай хүдэлөөндэ нэгэдэхыень хүдэлмэришэдые уряалаа гэжэ «Свадхината» газетэ мэдээсэбэ. Митингдэ хабаадагшад энэ кампанида эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гэһэн уялга абаа. Тиимэ митингнүүд Ханшадада ба Нандиграмда болобо.

«Кисан Сабха» гэжэ бенгальска организациин (таряашадай союз) үүсхэлээр Пандуада (Хуглиин район) гар табилгын кампани үргэнөөр ябуулагдажа байна. Олониитын элдэб организацинуудай ударидагшад хандалгада гараа табяа.

РИМ, мартын 13. (ТАСС). Италиин эб найрамдалай тала баригшадай үүсхэлээр атомна дайнай аюулда эсэргүү Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй хандалгада Италиин 61 провинциин 2.083.465 хүн гараа табяа. Эдэ, мүн бусад провинцинуудта гар табилга үргэлжэлһөөр.

ПРАГА, мартын 13. (ТАСС). Эб найрамдалые хамгаалагшадай чехословацка комитедэй секретариадай ба национальна фронтын центральна комитедэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Чехословакида мартын 12-ой мэдээгээр 5.075.000 хүн атомна зэбсэг хорихын ба үгы хэхын түлөө Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой Хандалгада гараа табиба.

Хандалгада гар табилга үргэлжэлһөөр.

МОНТЕВИДЕО, мартын 13. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой Хандалгада гар табюулха кампани Уругвайда эхилбэ.

Гар табилга профсоюзуудта эдэбхитэйгээр боложо байна.

Атомна зэбсэг хорихын, атомна болон водородно бомбын запасуудые үгы хэхын түлөө кампанида нэгэдэһэн тухай мэдээсэлнүүд элдэб олон организацинуудһаа эб найрамдалай национальна Соведтэ абтажа байна.

Мартын 11-дэ эб найрамдалай национальна Совет олон хүнүүдэй хабаадалгатай зүблөө хэбэ. Тэрээндэ профсоюзна ба олониитын организацинуудай делегадууд, Уругвайн интеллигенциин элитэ түлөөлэгшэд хабаадалсаба. Зүблөөндэ хабаадагшад эб найрамдалай национальна соведэй генеральна секретарь Хосе Луис Массерай элидхэлые шагнаһан, эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой Венскэ Хандалга дэмжэхэ гэһэн шиидхэбэри баталан абаһан байна. Тус зүблөөн Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой хандалгада гараа табиха, тиин эб найрамдалые сахихын түлөө арадуудай бүгэдэниитын тэмсэлдэ өөрынгөө нэмэри хэхэ гэһэн уряатайгаар Уругвайн арадта хандаба.

Баталан абаһан тусхай тогтоол соогоо, зүблөөндэ хабаадагшад эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй түлөөлэгшэдэй Бүхэдэлхэйн ассамблейдэ Уругвайн эб найрамдалай тала баригшадай хабаадалга хангахыень национальна соведтэ даалгаһан байна. Баруун Германиие зэбсэглэхэ, Тайванда американска зэбсэгтэ хүсэнүүдэй байлгые, мүн Уругвайн ба США-гэй хоорондо баталагдаһан сэрэгэй хэлсээе буруушааһан резолюци тус зүблөөн һайшаагаа.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Хандалгые польско арад нэгэн һаналаар дэмжэнэ

ВАРШАВА, мартын 13. (ТАСС). Польско Арадай Республикын городууд болон тосхонуудта митингнүүд ба суглаанууд боложо, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой шиидхэбэринүүдые дэмжэнэ. Венскэ Хандалгые һайшааха зуураа, атомна ба водородно зэбсэг усадхахые, мүн тэрэниие үйлэдбэрилгэ дары зогсоохые польско үргэн олониитэ эринэ.

Национальна фронтын воеводско комитедэй ба эб найрамдалай тала баригшадай комитедэй хамтын заседани Выдгощидэ болоо. Хүн зониие олоор хюдаха зэбсэг хэрэглэлгэдэ эсэргүүсэн, германска милитаризмые һэргээлгэдэ эсэргүүсэн, түрүү олониитын хэжэ байһан тэмсэлдэ талархажа байһанаа заседанида хабаадагшад элишэлэн мэдүүлһэн байна.

Гданьск городтохи медицинскэ академиин ба политехническэ институдай научна хүдэлмэрилэгшэд ба студентнүүд атомна болон водородно зэбсэг заатагүй хорихо эрилтэ хэһэн байна.

Лодзиин предприятинуудта 60 гаран суглаан болон митинг болоо. Лодзиин заводууд болон фабрикануудай коллективүүд немецкэ ба французска патриодуудта бэшэг эльгээжэ, парижска хэлсээнүүдтэ болон Баруун Германиие дахин зэбсэглэлгэдэ эсэргүү, атомна дайнай аюулда эсэргүү тэмсэлээ шангадхахыень тэдэниие уряалһан байна.

Венскэ Хандалгые дэмжэхын тулада Варшавын, Сталиногрудай, Ольштынэй болон Польско Арадай Республикын бусад городуудай предприятинуудта болон эмхи зургаануудта суглаанууд мүн лэ болоо.

Атомна дайнда бэлэдхэлгэдэ, Баруун Германиие зэбсэглэлгэдэ эсэргүүсэлгэ

ЛОНДОН, мартын 14. (ТАСС). Атомна зэбсэг үйлэдбэрилгые ба Баруун Германида милитаризмые һэргээлгые эсэргүүсэн буруушаалга Англида бүри үргэдэжэ байна.

Хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, үсэгэлдэр Глазгодо болоһон конференцидэ гурбан зуун делегат хабаадаа. Энэ конференциие эхэнэрнүүдэй национальна ассамблей эмхидхээ. Водородно бомбо үйлэдбэрилхэ гэжэ английска правительствын гаргаһан шиидхэбэриие буруушааһан, мүн агууехэ гүрэнүүдэй хоорондохи арсалдаануудые эбэй ёһоор гуримшуулга туйлахыень парламентын гэшүүдые уряалһан резолюци конференци баталан абаа. Хүн зониие олоор хюдаха бүхы түхэлэй зэбсэгүүдые дары хорихо шухала байһан тухай резолюци соо онсо тэмдэглэгдэнэ.

«Демократическа хиналтын союзай» зарлаһан конференци үсэгэлдэр Глазгодо болоо. Тэрээндэ 94 организациин хоёр зуун делегат, тэрэ тоодо лейбористска партиин 13 отделениин делегадууд хабаадалсаһан байна. Германска асуудалые эбэй ёһоор гуримшуулхын тулада уласхоорондын хэлсээнүүдые хэхые эриһэн резолюциие конференцидэ хабаадагшад нэгэн дуугаар баталан абаа.

Индиин премьер-министр Неругэй мэдүүлгэ

ДЕЛИ, мартын 13. (ТАСС). Мартын 13-да болоһон ушар тухай мэдээсэлнүүдтэй дашарамдуулан, Индиин премьер-министр Неру тохёолдоһон энэ ушар тухай мэдүүлгэ хэхын тула хэблэлэй түлөөлэгшэдые Наагпурта Мадхья штат дуудан асарба. «Энэ ушар тухай би хэнһээшье үлүү һайнаар мэдэхэб, — гэжэ Неру хэлэбэ.—Би болоһон ушарые хаража шадааб. Би нээмэл машинада зогсожо байгааб, тиин бүхы юумэн намда һайнаар харагдаа. Машина городто орожо ябаба. Минии зүүн талада губернатор, баруун таладамни—главна министр һуужа ябаба. Велосипедээр ябажа байһан рикша харгын годирходо манай машинада гэнтэ дүтэлэн ерэбэ. Машина зогсошоо. Би тэрэ хүниие харааб. Тэрэ хүн гуйлта бэшэг гү, али зууршалга намда барюулха гээ юм гү гэжэ бодоһон байгааб. Энэ хүнэй машинада гүйжэ ерэхэдэнь, тэрэниие губернаторай сэрэгэй секретарь ба нютагай полициинхид барижа абаа. Энэ арбахан секунда соо болоо. Тэрэниие нэмээн хэлэһэнэй хэрэггүй. Энэ хадаа аяг зан гаргадаг хүнэй хэһэн ааша гээшэ, тэрэниие ехэ удхашанартай юм гэжэ тоолоогогүй.

Баруун Германиие зэбсэглэхэ американска түсэбүүд тухай Ассошиэйтед пресс агентство иигэжэ дамжуулна

НЬЮ-ЙОРК, мартын 13. (ТАСС). Баруун Германиин армиие, флодые болон авиациие түргэнөөр зэбсэглэхын тулада Холбоото Штадууд өөрынгөө орон дотор, мүн хилын саанашье мүнөө үеын буу зэбсэг олоор үйлэдбэрилжэ байна гэжэ Ассошиэйтед пресс агентствын корреспондент Джон Скали Вашингтонһоо дамжуулна.

«Мүнөө үедэ сэрэгэй эдэ зэбсэг хэрэгсэлнүүд США-гэй зүүн эрьедэхи, тэрэшэлэн Францидахи болон Баруун Германидахи складууд соо хадагалаатай байна» гэжэ юумэ һайн мэдэхэ тушаалтад хэлээ гээд, корреспондент бэшэнэ.

Мүнөө түсэбүүд зохёогдожо байна. Тэдэ түсэбүүдэй ёһоор Холбоото Штадууд хадаа баруунгерманска зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ шухала болохо хамаг бүхы буу зэбсэгүүдые үгэхэ байна гэжэ корреспондент мэдээсэнэ.

Холбоото Штадууд чанкайшистска бүлэгүүдтэ бүри ехээр туһална

ВАШИНГТОН, мартын 13. (ТАСС). Хариин гүрэнүүдтэй харилсаа байгуулдаг управлениин соносхоһоной ёһоор, чанкайшистнуудта 48 миллион доллар нэмэжэ үгтэхэ болоо. Тиимэһээ, жэлэй турша соо гоминданай бүлэгтэ хамта дээрээ 138 миллион доллар үгтэхэ байна.

«Зүүн-Урда Азиин районнохи оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдые дэмжэхэ» фондһоо шэнээр хараалагдаһан 48 миллион долларынь чанкайшистнуудта дамжуулан үгтөө.

США-да атомна зэбсэг туршажа үзэбэ

НЬЮ-ЙОРК, мартын 14. (ТАСС). Американска хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Лас-Вегас (Невада штат) шадар түхеэрэгдэһэн тусхай полигон дээрэ февралиин 18-һаа мартын 12 хүрэтэр атомна зэбсэг туршажа үзэгдөө. Элдэб хэмжээнэй табан бомбо тэһэлэгдэһэн байна. Нэгэ бомбонь самолёдһоо хаягдаһан, бэшэнийнь 90 метр үндэртэй тусхай башнида үлгөөд тэһэлэгдэһэн байна.

США-дэ хүсэтэ шуурган болобо

НЬЮ-ЙОРК, мартын 13. (ТАСС). Юнайтед Пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, мартын 11-дэ Канзас, Миссури, Арканзас, Техас, Колорадо, Вайоминг гэжэ США-гэй 6 штадуудаар элһэтэ шуурган боложо үнгэрөө. Шуурганаар хиидэһэн элһэ тооһон 6 километр дээшээ дэгдэн хөөрэбэ. Колорадо штадта шуурган намарай шэниисын тарилгын хахадыень гү, али 600 мянган гектар шахуу тарилга үгы хээ. Бусад штадуудта тарилгада ехэ хохидол ушаруулагдаба.

Зүүн штадуудта хүсэтэ аадар бороо ороһон дээрэһээ, Огайо мүрэн үерлэбэ. Үерһээ хохидоһон газарнуудта хүнүүд үхэлдэ дайрагдаа.

Агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, США-да байгаалиин аюулһаа болоһон хохидол хэдэн зуун миллион доллар сэнтэй байна.

Байгаалиин эдэ аюулнууд США-гэй түүхэдэ үзэгдэһэн эгээн ехэ аюулнуудай нэгэнийнь гээшэ гэжэ агентство тэмдэглэнэ.

Эблэрэлгын талаар нейтральна комиссида Ли Сан Чо бэшэг эльгээгээ

ПХЕНЬЯН, мартын 13. (ТАСС). Корейн Центральна телеграфна агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, эблэрэлгын хойноһоо хинан шалгаха нейтральна комиссида генерал-лейтенант Ли Сан Чо мартын 11-дэ бэшэг эльгээгээ. Тэрээн сооһоо иигэжэ хэлэгдэнэ. Корейскэ, Хитадай тала хадаа эблэрэлгэ тухай хэлсээе эбдэн, Хойто Корейдэ «МИГ» маркын реактивна самолёдуудые асараа гэжэ худал хуурмаг суу тараагаад, тэрээнэйнгээ үндэһөөр Хойто Корейн 6 пунктда гурбан инспекционно бүлэгые эльгээхыень нейтральна комиссиие американска тала гуйһан байна. Корейдэхи эблэрэлгэ тухай хэлсээе эбдэһэнэйнгээ түлөө харюусалга бэеһээ холодхохые һэдэхын тулада тэдэнэр иимэ ябуулга хэһэн байна бшуу. Эблэрэлгын талаар сэрэгэй комиссида ородог американска талые толгойлогшо генерал-майор Картер худал хуурмаг мэдүүлгэ һаяхан дахин хэһэн байна гэжэ бэшэг соо заагдана. «ООН-эй сэрэгэй тала хадаа радиолокационно түхеэрэлгэнүүдээр Корейн арадай армиин авиациин ябуулганудай хойноһоо саг үргэлжэ ажаглан хинажа байдаг дээрэһээ, хиналта доро байха ёһотой 6 аэродромһоо февралиин 24-дэ ба 26-да «МИГ» маркын реактивна самолёдууд ниидэһэниинь элирүүлэгдээ. Тиигээд, 1955 оной февралиин 26-һаа хойшо дурсагдаһан 6 аэродром дээрэһээ «МИГ» маркын самолёдууд ниидхэеэ болиһон байна» гэжэ Картер мэдүүлһэн байна.

Американска талын эдэ баталамжануудай ямаршье үндэһэгүй байһыень генерал-лейтенант Ли Сан Чо өөрынгөө бэшэг соо харуулһан байна. Сунандахи аэродром дээрэ (дурсагдаһан зургаан пунктнуудай нэгэн) заһабарилгын хүдэлмэри үниинһөө хойшо хэгдэдэг юм. Тэндэхи авиационно отряд үни хада ондоо базада абаашагдаһан байна. Газар нютагайнь таарамжагүй байһан дээрэһээ Тхунчхондохи аэродромые корейско-хитадай тала авиационно база болгон үнинэй хэрэглэхээ болёо. Гадна инспекционно бүлэгүүдтэ туһалха зорилгоор корейско-хитадай тала хадаа һуралсалай ниидэлгэнүүдые үсөөрүүлһэн байна. Иимэ ниидэлгэнүүд үсөөнөөр хэгдэдэг юм. Тэрэниие инспекционно нейтральна бүлэгүүдэй гэшүүд хараһан байха юм. Тиимэһээ, «февралиин 26-һаа хойшо» эдэ 6 аэродромуудһаа «МИГ» маркын самолёдууд оройдоошье ниидэхээ болишоо гэһэн ООН-эй сэрэгэй талын баталамжанууд хооһон зүйл мүн.

КНДР-тэ эсэргүүгээр ямаршье үндэһэгүйгөөр хэдэг гэмнэлгэнүүдээ үргэлжэлүүлхэ, Урда Корей руу буу зэбсэг хуули бусаар асаржа байһанаа далдалха ба инспекционно бүлэгүүдые һамаарүүлха зорилгоор американска тала иимэ мэхэ гохонуудые хэрэглэнэ гэжэ Ли Сан Чо бэшэнэ.

США өөрынгөө зарсанарые зэбсэглэнэ

Хариин гүрэнүүдтэ сэрэгэй туһаламжа үзүүлэлгэ тухай элидхэлые США-гэй конгресстэ Эйзенхауэр эльгээбэ

НЬЮ-ЙОРК, мартын 14. (ТАСС). 1954 оной хоёрдохи хахадта «Бэе бэеынгээ аюулгүй байдалые хангаха программын дүүргэлтэ тухай» (США-гэй союзнигууд ба зарсанарые зэбсэглэхэ программа. — **Ред.**) ээлжээтэ элидхэлээ США-гэй конгресстэ США-гэй президент Эйзенхауэр мартын 14-дэ эльгээгээ.

Элидхэлэй тоо мэдээнэй ёһоор тус программаар һомологдоһон мүнгэн зөөриин нилээд ехэ хубинь сэрэгэй хэрэгтэ зорюулагдаһан байна. 1949 оной октябрьһаа 1954 оной декабрь хүрэтэрхи үе соо США хадаа 10,5 миллиард долларой сэрэгэй зэбсэг хэрэгсэлнүүдые, тэрэ тоодо 6 мянган гаран самолёт, 36 мянга гаран танк, 36 мянга гаран томо буу гэхэ мэтые бусад оронуудта үгэһэн байна.

Хойто-атлантическа ээрхэг түримхэй союзай зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ үгэхын тулада США хадаа 1954 оной хоёрдохи хахадта 700 миллион долларой буу зэбсэг ба бусад хэрэгсэлнүүдые Европоло эльгээһэн байна. 1949 онһоо хойшо хамта дээрээ, багсаахада, 7,5 миллиард долларой иимэ түхэлэй буу зэбсэг бусад оронуудта үгтэһэн байна. Хойто-атлантическа союзай гэшүүд — европейскэ оронуудта яаралтайгаар зэбсэглэхые США-гэй баадхаһан дээрэһээ эдэ оронууд сэрэгэй хэрэгтэ, багсаахада, жэлэй турша соо 11 миллиард доллар хүрэтэр мүнгэ зөөри гаргашалдаг болоо.

1949 онһоо хойшо 1,9 миллиард долларой сэрэгэй материал Дальна Восток руу эльгээһэн байна. Тайвань дээрэ шэбээлһэн чанкайшистска бүлэгтэ ба Урда Корейдэхи лисынмановецуудта 1954 оной хоёрдохи хахадта сэрэгэй туһаламжа бүри ехээр үзүүлэгдэһэниинь элидхэл сооһо тоо мэдээнһээ харагдана.

Элидхэл дээрэһээ хаража үзэхэдэ, Дүтын Востогто байгуулагдахаар хараалагдажа байһан ээрхэг түримхэй бүлэглэлдэ оролсохо зэргэтэй юм гэжэ тоолодог оронуудтаа сэрэгэй зэбсэг хэрэгсэлнүүдые США бүри ехээр үгэдэг болоһон байна. Турциин правительстводо сэрэгэй «туһаламжа» үзүүлэлгэ 1954 ондо ехэ болгогдоһон байна гэжэ элидхэл соо хэлэгдэнэ.

Сэрэгэй хэмжээнүүдые абаха талаар Пакистан «ехэ оролдолго гаргана» гэжэ элидхэл соо заагдаһан байна.

Элидхэлэй тоо мэдээнүүдэй ёһоор, 1955 оной июниин 30-да дүүрэхэ ёһотой финансова жэлэй түгэсэтэр Дүтын Востогто, Африкада болон Урда Азида 383 миллион долларой сэрэгэй зэбсэг хэрэгсэл үгтэхэ байна.

Капиталистическэ дэлхэйн «экономическа талаараа һулаар хүгжэнги районуудта» 1954 оной хоёрдохи хахадта сэрэгэй туһаламжа үзүүлгэдэ гол анхарал хандуулагдаһан байна гэжэ элидхэл соо хэлэгдэнэ. Эдэ оронуудта американска империалистнуудай анхаралаа ехээр хандуулдаг байһые тайлбарилха зуураа элидхэлые зохёогшод иигэжэ заана: «һулаар хүгжэнги оронуудые хамта дээрэнь абажа үзэхэдэ, тэдэ оронуудта шухала минералнууд болон түүхэй эд тон ехэ, тиихэдэ тэндэ таарамжатай зохид сэрэгэй базанууд байгуулагданхай».

СССР-эй ба Хитадай Арадай Республикын экономическа талаараа тон ехээр хүгжэлгэ һулаар хүгжэнги оронуудта нүлөөлжэ болохо байһаниинь аюултай гэжэ элидхэл соо элишэлэн мэдүүлэгдэнэ. «Коммунистическэ зам хадаа экономическа талаар түргэнөөр хүгжэхэ эгээн һайн зам тэдэндэ олгожо үгэнэ гэжэ һулаар хүгжэнги оронууд этигэжэ магад байна» гээд, элидхэлые зохёогшод ехэ айнгяар бэшэнэ.

Һулаар хүгжэнги оронуудай промышленностьдэ болон хүдөө ажахыдань үнэн сэдьхэлһээн техническэ ба финансова туһаламжа үзүүлхэ тухай олон тоото тодорхой дурадхалнуудые Советскэ Союзай оруулдаг байһан дээрэһээнь элидхэлые зохёогшод ехээр һанаагаа зобоно.

Камбоджодо США-гэй һүйдхэлгын аашанууд

ПАРИЖ, мартын 12. (ТАСС). Мартын 11-дэ Камбоджын шэнэ король Сурамарит болбол Камбоджодохи эблэрэлгын ба хиналтын талаар уласхоорондын комиссиие «оронойдотоодын хэрэгүүдтэ хамаараа» гэжэ гэмнэбэ гээд, Франс пресс агентство Пном-Пеньһээ мэдээсэнэ. Женевскэ хэлсээнүүдые эбдэжэ, Камбоджын правительство хадаа өөрынгөө ажал-ябуулга зогсоогты, тус оронһоо гаража ябагты гэжэ эблэрэлгын ба хиналтын талаар комиссида дурадхаба.

ХАНОЙ, мартын 12. (ТАСС). Камбоджодохи эблэрэлгын ба хиналтын талаар уласхоорондын комисси гэмнэһэн ушартай дашарамдуулан Камбоджын засагаархидай гаргаһан аашын бодото зорилгые элирүүлэн, Вьетнамска информационно агентство иигэжэ тэмдэглэнэ: США-гэй заабаряар Камбоджын правительство дайн байлдаануудые зогсоохо тухай, женевскэ хэлсээнүүдтэй зохилдуулан бүгэдэниитын сүлөөтэ һунгалта тус орон дотор хэхэ тухай хэлсээ дүүргэлгые таһалдуулха гэжэ оролдоно.

Камбоджын арад американска империалистнуудай ба тэдээнтэй нүхэсэгшэдэй энэ харата аашые эрид шууд буруушаахань лабтай юм гэжэ мэдээсэл соонь хэлэгдэнэ.

Советскэ волейболистнууд Индидэ ерээд байна

ДЕЛИ, мартын 13. (ТАСС). Советскэ волейбольно команда Индидэ ерээ. Мартын 12-то Калькуттада советскэ волейболистнууд Баруун Бенгалиин командатай түрүүшынхеэ уулзаба. Советскэ волейболистнууд шүүжэ, тоо 15:4, 15:9 ба 15:3 болобо.

Индиин хэблэл советскэ наадагшадай мэргэжэл шадабариие тэмдэглэнэ.

ШЭНЭ ЗУЖЭГ

„Мария Тюдор"

Бурят-Монголой ород драма[...]ска театрын коллектив Викто[...]гогой «Мария Тюдор» гэжэ [...] зүжэг болгон найруулжа таб[...]

Энэ зүжэг соо XVI зуун [...] Тюдорнуудай хан изагууртай [...] Англиин түүхэдэ болоһон [...]ческа байдал тухай харуул[...] Хаан шэрэйн уг залгагша [...] Тюдор өөрынгөө хатуу зан [...]раа «шуһата Мария» гэжэ [...] нэрлэгдэһэн юм. В. Гюго [...] пьесэ соо ремесленник Гиль[...] образоор дамжуулан ажалш[...]дые харуулна. Гильберт тэр[...] реакцида хашуулһан, хохидог[...] байхаһаа гадна, ангинуудай [...] шуһанай илгаа гаргаха ябад[...] эдэбхитэйгээр тэмсэгшэ байһа[...]руулагдана.

Зүжэгэй гол рольнуудта [...]тистнууд Королева Мария [...]веро-Осетинскэ АССР-эй [...] артистка З. Вишневская, [...]берт — артист П. Павлов, [...] —артистка Никулина, Фабиано [...]биани—артист С. Вечфинский [...]сад наадана. Мүн зүжэгтэ БМ[...]эй арадай артист П. Гофман, [...]нууд Б. Федоров, А. Беделов, [...]мин, Г. Стефанеску гэгшэд на[...]

Театрын режиссер И. Г. Пе[...] пьесые зүжэг болгон найру[...] БМАССР-эй искусствонуудай [...]яата ажал-ябуулагша уранзу[...] Н. Быстров сценынь гоёоһон [...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зүжэгэй [...] сценэ. Гильбертын ролиие [...] П. Иовлев, Джэнэй—артистка [...]кулина гэгшэд наадажа байна.

В. Шитиковэй фото-[...]

Уранһайханай самодеятельностиин харалга

Түнхэнэй аймагай хүдөөгэй [...] һайханай самодеятельностиин [...]ралга боложо байна. Энээндэ [...]дөөгэй болон колхозно клуб[...] һургуулинуудай уранһайханай [...] деятельностиин коллективүүд [...]далсана. Калининай нэрэмжэ[...] хозой, Жемчугай болон Ар[...] профсоюзна клубуудай ура[...]най самодеятельностиин кол[...]вууд бэлэдхэһэн номернуудаа [...]лаа. Толтойн сельсоведэй Ст[...] нэрэмжэтэ колхозой уранһ[...] самодеятельностиин коллекти[...]ралгада һайн бэлэдхэлтэй ер[...]

Харалга үргэлжэлһөөр.

Е. Балда[...]

Шатарай бүхэсоюз[...] чемпионат

Шатарай бүхэсоюзна чем[...]дай 18-дахи тур мартын 12-то [...] Геллер Микенасые, Спасский [...]нойе, Фурман Флорые шүүгэ[...]

Петросян—Антошин, Кан[...]баков гэгшэд тэнсээ.

Ботвинник—Лисицын, Сима[...] Тайманов, Котов—Керес, Смы[...] Иливицкий, Авербах—Бор[...] гэгшэдэй наадалга хойшолуул[...]

* * *

Дүүрээгүй партинууд мар[...]да наадагдаа.

Гроссмейстер Смыслов хой[...]лагдаһан партияа дахин на[...]гаа урда һайса бодожо үзэ[...]вицкидэ шүүгдэһэнээ мэдэрэ[...]

Фурман наадаяа эхилэ[...] Канда шүүгдөөб гэжэ мэдэ[...]тов—Керес, Авербах—Бо[...] гэгшэд тэнсэхые зүбшөөрбэ[...]

Ботвинник Корчнойе, Та[...] Симаганиие, Борисенко Спа[...] Котов Лисицыниие, Антоши[...]баковые шүүгээ. Ботвинник [...]цын хоёр тэнсээ.

* * *

Һүүлшын 19-дэхи турай [...] урда тээ чемпионадта түрүүл[...]шад иимэ очкотой болоод [...] гроссмейстер Геллер 12 очкот[...]хэйн чемпион Ботвинник, гр[...]стер Смыслов хоёр тус бүрэ[...] очкотой, мастер Спасский—[...]тер Иливицкий, гроссмейс[...] Петросян Тайманов тус бүрэ[...] очкотой болоо.

(ТА[...]

Редактор Д. Л. ЛОБСА[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора — 46-32, заместителя редактора—32-74. отв. секретаря — 27-37. партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14 культуры и быта. промышленности — 34-05. местной информации и писем— 24-74. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00404. Типография отдела издательств и полиграфической промышленности Министерства культуры БМАССР. Зак. №